

รายงานการวิจัยฉบับที่ 53

**ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะ
ทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต
และผลการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่
ของครู และพยาบาล**

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.สุรณี โยเหลา

นางสาวอภิญญา ไพร์ศรีทอง

นายปริญญา ณ วันจันทร์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

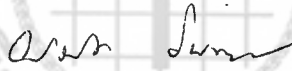
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่อง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับที่ 53 เรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา
ลักษณะทางจิตและผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูและพยาบาล ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์นี้
มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูและพยาบาลด้วยตัวแปรทางพุทธศาสนา
และตัวแปรจิตลักษณะ ซึ่งทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรทั้งสองด้านนี้
ในการอธิบายพฤติกรรมการทำงาน

สถาบันฯ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวิทย์ โยเหลา และมหาบัณฑิตของสถาบันฯ
คือ นางสาวอภิญา โพธิ์ศรีทอง และนายปริญญา วัฒนจันทร์ ที่ได้มุ่งมั่นและเพียรพยายามจน
ประสบความสำเร็จด้วยดี ได้ผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.พจจิต อินทสุวรรณ)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ด้วยความสนับสนุนและช่วยเหลือของ ผู้อำนวยการ
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ คณาจารย์ และ เจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่ง
ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยนี้ ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยแม่บทเรื่อง "ความเชื่อ และ การปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง
กับสุขภาพจิต การทำงานและจริยธรรมของคนไทย" โดยมี ศ.ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน เป็น
ประธานโครงการ และขอขอบคุณ ศ.ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน ที่กรุณาให้คำแนะนำทางวิชาการ
ที่มีคุณค่ายิ่ง

ดุษฎี โยเทลา
กุมภาพันธ์ 2539

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ

ความสำคัญ และ ที่มาของปัญหาการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของงานวิจัย	3

2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์	4
แนวคิดจิตวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์	6
ลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงาน	
ความเชื่อทางพุทธศาสนา	8
การปฏิบัติทางพุทธศาสนา	13
ลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์ปฏิบัติงาน	
เหตุผลเชิงจริยธรรม	16
ทัศนคติต่ออาชีพ	20
สุขภาพจิต	22
การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม	24
ความเชื่ออำนาจในตน - นอกตน	25
โมเดลเริ่มต้นของการวิจัย	29
สมมติฐานการวิจัย	31

บทที่	หน้า
3 วิธีการวิจัย	
ประชากร	32
กลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือวัด	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สรุป และ อภิปรายผลการวิจัย	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
สรุปและอภิปรายผล	41
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก เครื่องมือวัด	53

บทที่ 1

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

พฤติกรรมของบุคคลในองค์กรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จก้าวหน้าขององค์กร นักจิตวิทยาองค์กร เช่น แคช และคาน (Katz and Kahn, 1966 : 3) กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมที่จำเป็นเพื่อความอยู่ได้ขององค์กรคือ 1) บุคคลต้องถูกดึงให้เข้ามาร่วมกับองค์กร และเมื่อเข้ามาแล้วก็ไม่ลาออก 2) บุคคลต้องสามารถปฏิบัติงานของตนอย่างเชื่อถือได้ และ 3) บุคคลต้องสามารถพัฒนาการทำงานของตนในระดับสูงขึ้นไป คือ ทำงานอย่างสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ ๆ ในการทำงาน ในประเทศตะวันตกนัก จิตวิทยาอุตสาหกรรมหรือนักจิตวิทยาองค์กร ได้สร้างแนวคิดและทฤษฎีเพื่อตอบคำถามต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์กร เช่น คำถามในเรื่องของการคัดเลือกคนเข้าทำงาน การเพิ่มความพึงพอใจในงาน การเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน การจูงใจให้ทำงาน ลักษณะผู้นำที่เหมาะสมในองค์กร เป็นต้น เรื่องที่นักจิตวิทยาองค์กรให้ความสนใจมากเรื่องหนึ่งคือการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความสามารถในการปฏิบัติงานของคนในองค์กร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และในการคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน (Smither, R.D., 1988 : 9 - 11)

แนวคิดทางจิตวิทยาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลรวมกันระหว่างลักษณะหรือบุคลิภาพของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน การดำเนินชีวิตของคนในสังคมก็เป็นผลจากการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อด้านอื่น ๆ ของสังคม ดังคำกล่าวของพระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต) ว่า "ศาสนาเป็นปัจจัยแวดล้อมชีวิตและสังคมที่ช่วยหล่อเลี้ยงรักษาชีวิตและสังคมของมนุษย์ไว้ เป็นสิ่งที่แผ่ซ่านผ่านทั่วไปหมด ปกคลุมการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของมนุษย์ทุกด้าน" (พระเทพเวที, 2533: 4)

ดังนั้นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมในสังคมไทยย่อมต้องศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาด้วย งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเรื่องของพุทธศาสนา มีเป็นจำนวนมากไม่น้อย กล่าวคือ งานวิจัยกลุ่มแรกศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ การปฏิบัติ ทศนคติ และการรับรู้คุณค่าทางศาสนา เช่น งานวิจัยของ พัสชา เปากานนท์ (2512) วันทนีย์ วิชัยคำ (2515) นกเล็ก สุทธิไกรไทย (2527) โดยที่งานวิจัยในกลุ่มนี้มุ่งเน้นการหาคำตอบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางพุทธศาสนาในปริมาณมากน้อยอย่างไร งานวิจัยกลุ่มที่สองศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางพุทธศาสนากับ

ลักษณะหรือพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น งานวิจัยของ พัทธนี ศรีทองนาค (2518) วรณะ บรรจง (2537) และ สุริยะ พันธุ์ดี (2536) และงานวิจัยในกลุ่มที่สามศึกษาความเป็นสาเหตุและผลของการฝึกอบรมทางศาสนาต่อลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ ลำราย วรเดชะคงคา (2534) ดวงเดือน พันธมนาวิน และฉกาจ ช่วยโต (2533) อ้อมเดือน สดมณี (2536) และ ธาณี กลิ่นเกษร (2537) จากผลการวิจัยทั้งสามกลุ่มข้างต้นมีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า ลักษณะทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมต่าง ๆ แต่ยังคงขาดการศึกษาในเรื่องพฤติกรรมการทำงาน และขาดการวิเคราะห์ให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาว่าจะนำมาอธิบายพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีใช้พฤติกรรมทางศาสนาโดยตรงได้อย่างไร ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงนำตัวแปรทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานได้แก่ ทศนคติต่ออาชีพ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม สุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรม แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจภายใน ภายนอกตน และลักษณะทางพุทธศาสนา คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และวิถีชีวิตแบบพุทธ โดยมุ่งเน้นในการอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างอิทธิพลทางพุทธศาสนากับพฤติกรรมการทำงานของครูและพยาบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงานของครูและพยาบาล
2. เปรียบเทียบระหว่างตัวแปรในกลุ่มลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต ในเรื่องอำนาจในการใช้ทำนายผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครู และพยาบาล

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ความรู้ในเรื่องพฤติกรรมการทำงานของครูและพยาบาลว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต (psychological traits) และลักษณะทางพุทธศาสนาอย่างไร
2. ผลการวิจัยอาจเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อสร้างเสริมลักษณะบางประการของครูและพยาบาล ที่ก่อให้เกิดผลดีกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ หรือใช้ในการคัดเลือกนักเรียนพยาบาล และครู

ขอบเขตของงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยครูสายผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2535 จำนวน 400 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรจำนวน 8,678 คน และพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จากโรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี และสถาบันมะเร็งแห่งชาติ จำนวน 293 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร

ตัวแปร

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่

ตัวแปรอิสระ มี 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และวิถีชีวิตแบบพุทธ
2. กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต ประกอบด้วย การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ทศนคติต่อวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน สุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบแนวคิด และตัวแปรในงานวิจัย ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่จะใช้ในการสร้างเครื่องมือวัด การตั้งสมมติฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

สังคมวิทยาเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการกระทำทางสังคม เพื่อที่จะสามารถอธิบายเหตุแห่งการปฏิบัติการหรือครองของการกระทำนั้น และผลต่างที่ตามมา (Max Weber, 1947 อ้างอิงจาก บรรพต วีระสัย, 2530 : 12) ซึ่งคำว่ากรกระทำทางสังคม (social action หรือ social behavior) ในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตามที่บุคคลกระทำหรือประพฤติที่ถือว่ามีความหมายสำหรับคน โดยที่หน่วยที่ทำการศึกษาคือ บุคคลในกลุ่ม หรือศึกษาสังคม

ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2533 : 39 - 45) เขียนไว้ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยโดยตรง หลักการของพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการศึกษาสังคมมีดังนี้

1. คำสอนเกี่ยวกับความรู้เรื่องสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม

พุทธศาสนายอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเป็นสิ่งจำเป็น ช่วยทำให้งิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมดำเนินไปได้ พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างบุคคลแต่ละประเภท เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา เพื่อนกับเพื่อน ฯลฯ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ในคำสอนของพุทธศาสนานี้เป็นจริยธรรมเพื่อประโยชน์เกื้อกูลกันมากกว่าความสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบบรรพชา

2. คำสอนของพุทธศาสนาเกี่ยวกับกฎแห่งปรากฏการณ์ทางสังคม

พุทธศาสนามีหลักคำสอนหลายประการที่อธิบายความแตกต่างของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตและสังคม โดยเน้นถึงกฎที่อยู่เบื้องหลังสภาพความแตกต่างนั้น ๆ การทราบถึงกฎหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะช่วยให้เข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหา เมื่อทราบสาเหตุก็ย่อมจะแก้ปัญหาได้ถูกจุด พุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญอย่างมากแก่สาเหตุที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้โดยกล่าวว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้น

ล้วนมีกฎหรือสาเหตุทั้งสิ้น ปัญหาใดที่เกิดขึ้นจะต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหานั้นเสียก่อนจึงจะสามารถแก้ปัญหาได้

ในคัมภีร์อรรถกถาที่ทณิกาย และอรรถกถาสังคณี ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์หรือสภาวะธรรมต่าง ๆ ในรูปของสิ่งที่กำหนดแน่นอน ซึ่งเรียกว่า นิยาม 5 ประการ

2.1 อุตุนิยาม กฎเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหมายถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เกี่ยวกับลมฟ้าอากาศและฤดูกาล ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์ สังคมมนุษย์โดยทั่วไปถูกกำหนดทิศทางในการเปลี่ยนแปลงจากลมฟ้าอากาศประการหนึ่ง

2.2 พินนิยาม กฎเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรมหรือเผ่าพันธุ์เป็นต้น ความแตกต่างของบุคคลในสังคมส่วนหนึ่ง เกิดจากการมีเผ่าพันธุ์ต่างกัน

2.3 จิตตนิยาม กฎเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของจิต ข้อนี้หมายถึงว่าการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของสังคมดำเนินไปด้วยอำนาจของจิตใจ จิตใจหรือความนึกคิดสัมพันธ์กับมันสมองของมนุษย์ ซึ่งช่วยในการวางแผนพัฒนาสังคม การรู้จักวางแผนหรือหาวิถีทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลง เป็นกฎทางสังคมอย่างหนึ่งสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.4 กัมมนิยาม กฎเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือกระบวนการให้ผลของการกระทำ ข้อนี้หมายถึงกฎโดยทั่วไปที่ว่า การกระทำเช่นไรมักจะให้ผลเช่นนั้น ซึ่งก็หมายถึงกฎแห่งกรรมนั่นเอง ความเป็นไปในสังคมไม่ว่าจะเป็นไปในรูปใดก็ตามย่อมมีตัวกำหนดที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การกระทำของบุคคลในสังคม ความเห็นเหตุผลในการกระทำสามารถจะศึกษาเพิ่มเติมได้จากเรื่องกรรมในทัศนะของพุทธศาสนา

2.5 ธัมมนิยาม คือกฎเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือการติดต่อกับบุคคลอื่น ข้อนี้หมายถึงพฤติกรรมของมนุษย์และสังคมนั้นสามารถศึกษาได้จากการที่บุคคลอื่นหรือสังคมอื่นมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) อันเป็นลักษณะสำคัญของกฎนี้ อีกนัยหนึ่งกฎดังกล่าวนี้หมายถึงว่า พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมและตัวบุคคลส่วนหนึ่งถูกกำหนดโดยระเบียบประเพณี ซึ่งเป็นบรรทัดฐานความประพฤติสำหรับบุคคลในสังคม รวมทั้งการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับสังคมอื่นด้วย

3. พระพุทธองค์ตรัสไว้ในปาฏิกวรรคที่ทณิกาย ว่าการที่บุคคลในสังคมจะอยู่ร่วมกันด้วยดีจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

3.1 จะต้องแสดงกิริยาท่าทีมีเมตตา คือแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจกรรม ร่วมชุมนุม มีการแสดงการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ และมีกิริยา

มรรยาทอ่อนน้อม สุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตากายกรรม)

3.2 จะต้องพูดต่อกันด้วยเมตตา คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีการแนะนำสั่งสอนตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาวาจากรรม)

3.3 จะต้องมีการนึกคิดติดต่อกันด้วยเมตตา มีความปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส และไม่คิดพยาบาทปองร้ายต่อกันและกัน (เมตตามโนกรรม)

3.4 จะต้องรู้จักแบ่งปันสิ่งของที่ได้มา กล่าวคือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้จะเป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคร่วมกันโดยทั่วถึงกัน ไม่ใช่หวงแหนไว้ใช้สอยเฉพาะตนหรือเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งสาธารณสถานและสาธารณสมบัติ (สาธารณโคตี)

3.5 จะต้องประพฤติปฏิบัติให้เหมือนกันกับคนอื่น คือมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ (ศีลสามัญญตา)

3.6 จะต้องรู้จักปรับความคิดเห็นให้เข้ากัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหรือหลักแห่งความดีงาม ซึ่งในที่นี้ก็คือมีจุดหมายสูงสุดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ทิวฐิสามัญญตา)

โดยสรุปแล้ว แนวคิดสังคมิวิทยาตามแนวพุทธศาสนานำจะนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมการทำงานของบุคคลชาวพุทธได้ เช่นในเรื่องของกฎแห่งปรากฏการณ์ทางสังคม คือ จิตตนิยาม และ อัมมนิยาม ซึ่งกล่าวถึงอำนาจของจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรมสังคม และกล่าวถึงระเบียบประเพณีวัฒนธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

แนวคิดจิตวิทยาตามแนวพุทธศาสนา

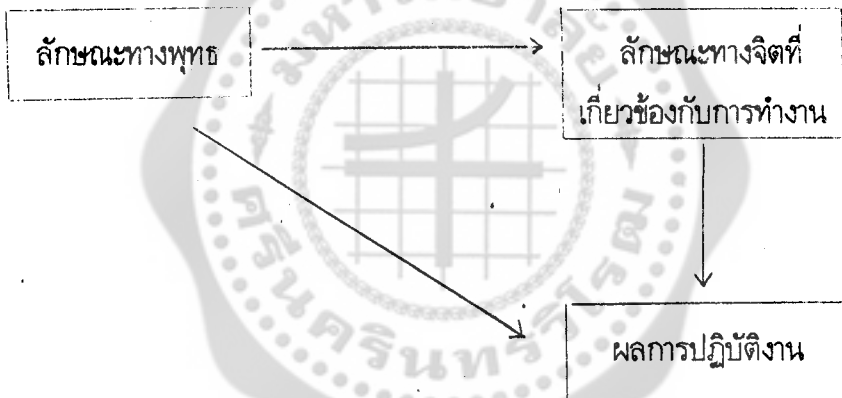
วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม (2527: 16 - 18) กล่าวว่า หลักการทางจิตวิทยาที่สำคัญและใช้เป็นแนวทางในการศึกษาศาสนา ได้แก่

1. พฤติกรรมทางศาสนาและศาสนปฏิบัติ เป็นสิ่งชี้ให้เห็นพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาที่บุคคลผูกพันเกี่ยวข้องอยู่ และสามารถนำไปใช้เพื่อจัดกลุ่มคนได้

2. ทศนคติ ความนึกคิด ความศรัทธาในหลักศาสนาของบุคคล เป็นพื้นฐานความเชื่อและทัศนคติอื่น ๆ ของมนุษย์

3. อารมณ์ ความรู้สึกหรือประสบการณ์ทางศาสนาจะมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รู้จักใช้เหตุผล เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพหรือทัศนคติต่าง ๆ ในชีวิต
4. ศาสนาในฐานะเป็นองค์กร เป็นสถาบันที่กำหนดมาตรฐานและตัดสินความประพฤติให้แกสมาชิกในสังคม คือการวางรากฐานค่านิยม (value) ความเชื่อ (belief) ทัศนคติ (attitudes)
5. การปลูกฝังความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พฤติกรรมทางศาสนา

จากแนวคิดทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับรูปแบบความเชื่อมโยงของลักษณะทางพุทธ ลักษณะทางจิต และพฤติกรรมการปฏิบัติงานดังนี้

รูป 1 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของลักษณะทางพุทธ ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงาน

จากรูปแบบความสัมพันธ์ข้างต้นอธิบายได้ 2 แบบคือ แบบแรก ลักษณะทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นชาวพุทธ เป็นพื้นฐานของความเชื่อและทัศนคติอื่น ๆ คือลักษณะทางจิต ซึ่งลักษณะทางจิตนี้จะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของชาวพุทธ การอธิบายในอีกลักษณะหนึ่งคือ พฤติกรรมทางศาสนาเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของชาวพุทธ กล่าวโดยสรุปได้ว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการทำงาน

ลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

ความเชื่อทางพุทธศาสนา

ความเชื่อนี้ ฟิชเบิน และ ไอเซน (Fishbein and Ajzen, 1975 : 131) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การลงความเห็น การยอมรับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น ความเชื่อทางพุทธศาสนา จึงหมายถึง จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล เป็นการรับรู้และยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอันประกอบด้วยความเชื่อที่สำคัญที่นำมาศึกษาดังนี้

พระรัตนตรัย อันประกอบด้วยองค์ 3 ประการ ได้แก่ (พระศาสนโสภณ, 2526 : 1-5)

1. พระพุทธ คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ได้ตรัสรู้หรือค้นพบพระธรรมซึ่งเป็นความจริงตามธรรมชาติด้วยพระองค์เอง เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง และได้ทรงดับความเศร้าหมองของจิตใจหรือกิเลสด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์ ทรงจำแนกธรรม สั่งสอนทั้งพรหม เทวดา มนุษย์ และหมู่สัตว์ให้รู้ตาม ทรงสามารถอบรมสั่งสอนแนะนำผู้ที่สมควรฝึก ทรงประกาศแบบแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐ บริสุทธิ บริบูรณ์

2. พระธรรม คือ ความจริงตามธรรมชาติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้หรือค้นพบ และทรงประกาศสั่งสอน เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ให้ผลไม่จำกัดเวลา พระธรรมที่ทรงแสดงมีทั้งสิ้น 84,000 พระธรรมขันธ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ตามพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์

3. พระสงฆ์ คือสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติตาม ปฏิบัติเพื่อยุติธรรมอันเป็นเครื่องออกจากความเศร้าหมองของจิตใจ หรือการหลุดพ้นจากกิเลสเป็นพระอริยบุคคล ได้แก่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล นอกจากนั้นยังเป็นผู้สืบต่อและเผยแพร่วะธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ต่างก็มีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญในพุทธศาสนา พิชูร มลิวัลย์ (2527 : 13) กล่าวว่า คนที่นับถือพุทธศาสนา ที่เรียกว่า พุทธศาสนิกชน ก็เพราะได้ปฏิญาณตนถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เป็นที่กำจัดทุกข์ภัย นั่นคือยึดถือเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นแนวทางในการกำจัดทุกข์

กรรม หลักกฎแห่งกรรมหรือหลักกรรมนับว่าเป็นหลักคำสอนที่สำคัญยิ่งในพุทธศาสนา กฎแห่งกรรม (เดือน คำดี, 2528 : 120) มีหลักกว้าง ๆ ตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า บุคคล

หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้กระทำความดีย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว ความหมายของพุทธพจน์นี้ก็คือ เหตุกับผลย่อมจะต้องสอดคล้องกันเสมอไป เหตุเป็นเช่นไรผลก็ย่อมเป็นเช่นนั้น (เหมือนการปลูกพืช ถ้าปลูกมะม่วงผลที่ได้รับก็ต้องเป็นมะม่วง ปลูกทุเรียนผลก็ต้องเป็นทุเรียน เป็นไปไม่ได้ที่จะปลูกมะม่วงแล้วผลที่ได้รับกลายเป็นทุเรียน) เช่นเดียวกัน กรรมกับผลของกรรมย่อมจะต้องสอดคล้องกัน ถ้ากระทำความดี ผลที่ได้รับก็ต้องเป็นผลดี ถ้ากระทำความชั่ว ผลที่ได้รับก็ต้องเป็นผลชั่ว เป็นสิ่งผิดวิสัยและเป็นไปไม่ได้ที่ทำความดีแล้วได้รับผลชั่ว หรือทำความชั่วแล้วได้รับผลดี

ในปัจจุบันมีหลายคนกลางแครงใจว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จริงหรือ ในเมื่อคนประพฤตชั่วหลายรายล้วนแต่ร่ำรวยเงินทอง ยศ วาสนา เห็นได้อยู่มากมาย นั่นเป็นแต่เพียงผลชั่วคราวในเวลานี้ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ากรรมดีที่เขาเคยทำมาในอดีตอยู่ข้างยังส่งผลอยู่ แต่ความชั่วที่เขาทำในปัจจุบันย่อมจะส่งผลร้ายให้แก่เขาจนได้ในอนาคต อย่างน้อยที่สุดก็ไม่สามารถใช้ทรัพย์สินเงินทองที่ได้มาโดยทุจริตนั้นได้อย่างสนิทใจ วงศ์ตระกูลลูกหลานก็เป็นที่ถูกเหยียดหยามของมหาชน ต่อให้ร่ำรวย มียศวาสนาเพียงใดก็ตามก็หนีกรรมที่ตนเองเป็นผู้ก่อไว้ไม่พ้น (พระมหาวิระ ถาวโร, 2523 : 4)

คำว่า "กรรม" แปลว่า การกระทำ (เดือน คำดี, 2528 : 121-126) ซึ่งตามหลักพุทธศาสนา การกระทำที่จะจัดเป็นกรรมและมีผลทางศีลธรรมนั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือมีความจงใจในการกระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เจตนาในการกระทำนั้นเองจัดเป็นกรรม กรรมเกิดได้ 3 ทาง คือ ทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม และทางใจ เรียกว่า มโนกรรม การกระทำทางกายและทางวาจาที่จัดเป็นกรรมจะต้องมีใจเข้าไปประกอบด้วยเสมอไป ส่วนการกระทำทางใจนั้น ลำพังความจงใจทางใจอย่างเดียวก็จัดเป็นกรรมเหมือนกัน

ในสุตตันตปิฎก พระพุทธองค์ได้ทรงจำแนกกรรมและผลของกรรมเป็น 4 ประเภท คือ

1. กรรมดำมีวิบากดำ
2. กรรมขาวมีวิบากขาว
3. กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว
4. กรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาว

กรรมดำ (หรือกรรมชั่ว) หมายถึง อกุศลกรรม เป็นการกระทำซึ่งผู้กระทำมีความมุ่งหมายที่จะสร้างความลำบากโดยการเบียดเบียน หรือประทุษร้ายต่อชีวิตสัตว์อื่น การกระทำที่เป็นอกุศล เช่น การฆ่าสัตว์ การฆ่าคน การลักทรัพย์ การประพฤตผิดในกาม ฯลฯ ผลจากการ

กระทำความดีด่าย่อมให้ผลด่า คือ ความทุกข์

กรรมขาว หมายถึง กุศลกรรม หรือการกระทำที่ดีทางกาย วาจา ใจ เมื่อบุคคลกระทำกุศลกรรมหรือกรรมขาว ผลที่ได้รับคือ ความสุข เรียกว่าผลขาว ซึ่งตรงกันข้ามกับกรรมดำทุกประการ

ส่วนกรรมทั้งดำทั้งขาว ให้ผลทั้งดำทั้งขาวนั้น เป็นการปะปนกันของกรรมดี และกรรมชั่ว ผู้กระทำความดีนั้นย่อมจะต้องได้รับทั้งผลของกรรมดี และผลของกรรมชั่ว คือ ได้รับทั้งความสุข และความทุกข์ปนกันไป ดังเช่นที่เรากำลังได้รับกันอยู่ในทุกวันนี้

กรรมประเภทที่สี่คือ กรรมไม่ดำไม่ขาว ให้ผลไม่ดำไม่ขาว และเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลกระทำความไม่ดำไม่ขาวนี้แล้ว ก็จะทำให้กรรมดำหรือกรรมขาวหมดอำนาจสิ้นสุดลงไม่สามารถจะให้ผลได้ เป็นกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุขและทุกข์ เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจตัดสินได้ว่ากรรมประเภทนี้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว หรือกรรมทั้งดีและชั่ว เป็นกรรมอันจะนำไปสู่สภาวะที่อยู่เหนือทั้งสุขและทุกข์ อันเป็นสภาวะที่ดับหมดสิ้นแล้วซึ่งกรรมทั้งปวงที่เรียกว่า นานิพพาน อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรรมไม่ดำไม่ขาวจะเป็นกรรมที่สามารถทำให้บุคคลหลุดพ้นจากอำนาจของการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารได้ แต่ก็ไม่ใช่กรรมหรือการกระทำของพระอรหันต์ผู้บรรลุลความหลุดพ้นแล้ว เป็นผู้หมดสิ้นแล้วซึ่งกิเลสโดยสิ้นเชิง การกระทำของพระอรหันต์เรียกว่า กิริยา ไม่ใช่กรรม อยู่เหนือบุญบาป ดังนั้นพระอรหันต์จึงไม่ได้ชื่อว่าทำกรรม และไม่ต้องได้รับผลของกรรมแต่อย่างใด สรุปว่ากรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาว ก็คือเจตนาเพื่อละกรรมดำอันมีวิบากดำ เจตนาเพื่อละกรรมขาวอันมีวิบากขาว และเจตนาเพื่อละกรรมทั้งดำทั้งขาวมีวิบากทั้งดำและขาว

ผู้นับถือพุทธศาสนาจำต้องประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องกรรม ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ (พระโสภณคณาภรณ์, 2522 : 287)

1. กัมมสัทธา เชื่อความมีอยู่ของกรรม
2. วิบากสัทธา เชื่อในผลที่เกิดขึ้นตามสมควรแก่กรรมที่บุคคลได้กระทำลงไป
3. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อในความที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของตน

จากเรื่องกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าบุคคลใดมีความเชื่อในเรื่องนี้ จะทำให้บุคคลนั้นเลือกที่จะกระทำความที่เป็นกุศล มีความแน่วแน่ในการทำความดี มีจิตใจดีเพื่อที่จะได้รับผลของการกระทำเป็นความดี มีความสุข ไม่มีทุกข์

อเนกชาติ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับชาตินี้ชาติหน้า การเวียนว่ายตายเกิด หรือวัฏสงสารนั้น

เอง พระพุทธเจ้าเชื่อถือในวัฏสงสาร-การเวียนว่ายตายเกิด และถือว่า คนเราทุกคนล้วนเกิดมาแล้ว
ทั้งสิ้น นับชาติไม่ถ้วน และเกิดในภพภูมิที่ดีบ้างไม่ดีบ้าง ตามกฎแห่งกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งดีและชั่ว
ถ้ายังมีกิเลสอันเปรียบเหมือนยางเหนียวในพืชอยู่ตราบใด ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบนั้น จิต
ที่ได้รับการอบรมแล้วถ้ายังไม่สิ้นกิเลส ก็ย่อมนำไปเกิดในภพภูมิที่ประณีต มีความสุข ประเสริฐ
และสูงขึ้น แต่ถ้าจิตไม่ได้รับการฝึกอบรมปล่อยไปตามสภาพที่มันเป็น ปล่อยให้สกปรกเศร้าหมอง
เพราะถูกกิเลสจับ นอกจากจะก่อความทุกข์ให้ตนเองและสังคมในชาตินี้แล้ว ยังจะทำให้ภพชาติ
ต่ำทรามลงไป ต้องประสบความทุกข์ ความเดือดร้อนมากในชาติต่อ ๆ ไปด้วย (พระศรีสุทธีภิกขุ,
2530 : 1-2)

ฉะนั้นการกระทำหรือกรรมที่มีเจตนาดี คือ บุญ และกรรมที่มีเจตนาไม่ดี คือ บาป
จิตจะสั่งสมซึมซับไว้นานข้ามภพข้ามชาติ หรือส่งผลให้เกิดวัฏสงสาร-เวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
ตายแล้วเกิดเพื่อได้รับผลของกรรมอยู่อย่างนั้นตลอดไปเป็นเวลายาวนาน

นรก-สวรรค์ เป็นความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกกับเรื่องกรรม บุญ-บาป
และเรื่องหลักวัฏสงสาร (อเนกชาติ) ตามหลักพระพุทธศาสนา นั่นคือ การที่คนเราทำกรรมดีกรรม
ชั่วไว้ในชาตินี้แล้ว เมื่อตายไปจะส่งผลให้ไปเกิดในภพต่าง ๆ กัน นรก คือสถานที่ไปของสัตว์ผู้
กระทำความชั่วไว้ก่อนตาย สวรรค์ คือ สถานที่ไปของผู้ประกอบบุญกุศลก่อนตาย ซึ่งตามหลักพระ
พุทธศาสนานั้น ภพภูมิที่สัตว์ไปเกิด มี 31 ภูมิคือ (พระศรีสุทธีภิกขุ, 2530 : 16-20)

1. สวรรค์ชั้นกามาพจร 6 ชั้น เป็นสวรรค์ที่มีเพศหญิงเพศชายยังเสวยกามคุณอยู่ อันได้แก่
ชั้นจาตุมหาราช ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี
2. สวรรค์ชั้นรูปพรหม (พรหมที่มีรูป) 16 ชั้น
3. สวรรค์ชั้นอรูปพรหม (พรหมที่ไม่มีรูป) 4 ชั้น
4. อบายภูมิ 4 คือ กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ภูมิของเปรต อสุรกาย (ผี) และนรก
5. มนุษย์โลก คือ โลกมนุษย์

ในเรื่องนรก-สวรรค์นี้ บัญชา แก้วเกตทอง (2528 : 78) ได้กล่าวไว้ว่า นรก-สวรรค์ตาม
ความหมายที่แท้จริงก็คือ การที่วิญญาณไปเสวยผลแห่งบุญกุศล หรือผลแห่งวิบากกรรมที่ตนทำไว้
วิญญาณเป็นอรูป (ไม่มีตัวตนไม่มีรูป) ผู้ที่ประกอบบุญกุศล วิญญาณก็ไปเสวยสุข ผู้ที่ประกอบ
กรรมชั่ว วิญญาณก็ต้องได้รับทุกข์ทรมาน การที่วิญญาณไปเสวยเป็นความรู้สึกเท่านั้น สวรรค์ไม่
ได้อยู่กลางนากาศ นรกไม่ได้อยู่ใต้ดิน เพราะสิ่งนี้ไม่มีตัวตน เมื่อไม่มีตัวตนก็ไม่มีที่อยู่ เป็นแต่
วิญญาณไปเสวยหรือไปรู้สึกเท่านั้น

ทุกข์ในชีวิต ความเชื่อเรื่องทุกข์ในชีวิตนั้นเป็นความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาที่สอนให้รู้จักโลก และชีวิตตามความเป็นจริง ว่าเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ไม่เที่ยงไม่คงที่ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ๆ สืบเนื่องไปเรื่อย ๆ ไม่คงอยู่ในสภาพเดิม คือถูกปัจจัยต่าง ๆ ที่ขัดแย้งบีบคั้นให้แปรปรวนไปตามเวลา และไม่ใช่ตัวตน คือเป็นไปตามเหตุปัจจัย โดยไม่มีตัวตนที่เป็นเจ้าของ หรือผู้ที่จงการให้เป็นไปตามความปรารถนา เรียกว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งรู้จักกันดีในชื่อรวมว่า ไตรลักษณ์ นอกจากนี้คำว่าทุกข์ยังปรากฏในหลักธรรมที่สำคัญยิ่ง ซึ่งเป็นหัวใจหรือหลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนา คือ เป็นข้อแรกในอริยสัจ 4 (พระเทพเวที, 2532 : 50-51)

ทุกข์ แปลว่า สิ่งที่ทนอยู่ยาก เป็นความเกิดขึ้นแล้วแตกดับสลายไป เป็นสภาพที่ทนอยู่ได้ยาก เป็นสภาพธรรมดาที่กำหนดรู้ได้ว่าอะไรเป็นอะไร ความไม่เที่ยงแท้ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ เกิดปัญหาแก่ผู้ยึดติดถือมั่นด้วยอุปทาน (ประกาศรี สิทำไพ, 2531 : 89)

จะเห็นได้ว่าในชีวิตของคนเรานั้นมักจะประสบกับความทุกข์ ความไม่สบายกายและความไม่สบายใจอยู่เกือบตลอดเวลา เมื่อประสบกับความสุขความสบายใจก็เป็นเพียงชั่วครู่ชั่วยาม มีความเปลี่ยนแปลง ทำให้ประสบกับความไม่พอใจ และเป็นทุกข์อีก สภาพที่เกิดทุกข์ได้แก่ (ประกาศรี สิทำไพ, 2531 : 90)

ชาติ ความเกิด

ชรา ความแก่

พยาธิ ความเจ็บไข้

มรณะ ความตาย

การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์

การพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ที่เจริญใจ ก็เป็นทุกข์

ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น ก็เป็นทุกข์

อุปทานขันธ 5 ก็เป็นทุกข์ (การยึดมั่นถือมั่นกับขันธ 5)

ทุกข์ คือ ธรรมทั้งปวงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ พบเหตุให้เกิดทุกข์ พบหนทางระงับดับทุกข์ ตามทางดำเนินถึงความดับทุกข์ ทุกข์เป็นสังขารธรรม เป็นสิ่งที่นำไปสู่ความเบื่อหน่าย ความสงบระงับ ความเยือกเย็น ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ตลอดสาย รู้แจ้งแทงตลอดถึงพระนิพพานเป็นที่สุด ทุกข์เป็นแกนหลักของแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ผู้ที่ปฏิเสธเรื่องทุกข์เสียแล้ว หนทางดำเนินเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ย่อมไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง แต่ผู้ที่เชื่อจะเร่งปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อให้พ้นจากความทุกข์นี้

นิพพาน ในทางพุทธปรัชญา หมายถึง การดับไฟคือกิเลส หรือกิเลสดับไป (เดือน คำดี 2528 : 243) ในสังยุตตนิกาย พระพุทธองค์ตรัสว่า นิพพานคือ ความสิ้นราคะ สิ้นโทสะ และ สิ้นโมหะ ตามพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ราคะ โทสะ โมหะ เป็นกิเลสชั้นอกุศลมูล และเป็น รากเหง้าการกระทำความผิดทั้งในแง่ลบและในแง่บวก เมื่อมีการกระทำความผิดลงไป วิชาคือ ผลของ กรรมไม่ว่าจะเป็นด้านลบ หรือด้านบวกนั้น ก็จะต้องปรากฏตามมา กลายเป็นภาพในสังสารวัฏฏ์ ซึ่งหมายถึงการเวียนว่ายตายเกิดในภพต่าง ๆ เป็นวงจรของโลกและชีวิต การตกอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ก็คือ การตกอยู่ในสภาวะไตรลักษณ์ ได้แก่ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นสภาวะ หาตัวตนไม่ได้ การตกอยู่ในสภาวะเช่นนี้เป็นผลมาจากพลังของ ราคะ โทสะ โมหะ ซึ่งมีอวิชชา เป็นรากแก้วอยู่ แต่นิพพาน คือ สภาวะที่ตกอยู่นอกเหนืออำนาจของกิเลส กรรมและวิบากที่เรียกว่าสังสารวัฏฏ์โดยสิ้นเชิง (เดือน คำดี, 2528 : 244)

การปฏิบัติทางพุทธศาสนา

มีคำกล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ (พระราชมุนี, 2525 : 166) พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่เน้นการปฏิบัติตามหลักคำสอนมากกว่าด้านความเชื่อหรือเนื้อหาของศาสนา และการปฏิบัติจะต้องเป็นการปฏิบัติด้วยตนเองเท่านั้น การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นการกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกจากการปฏิบัติขั้นต่ำไปสู่การปฏิบัติขั้นสูง คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ซึ่งเป็นการทำความดี ดัดเว้นการชั่ว และรักษาจิตใจให้ผ่องใส การปฏิบัติทางพุทธศาสนา 3 ประการ (ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม, 2520 : 15-25) มีรายละเอียดดังนี้

1. ทาน แปลว่า การให้ คือการเสียสละสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ของตนให้แก่ผู้อื่น มีความมุ่งหมายเพื่อกำจัดความโลภ ความเห็นแก่ตัวเสีย ซึ่งเรานิยมเรียกว่าทำบุญ ในกรณีให้พระสงฆ์ หากเพื่อสงเคราะห์ผู้รับ เช่น ให้สิ่งของแก่คนยากจน เรียกว่าทำทาน

ทาน เมื่อทำแล้วย่อมได้บุญ เพราะ

- สามารถทำลายกิเลสตระกูลโลภะได้ โดยทำให้ผู้ให้ทานนั้นเกิดความรู้สึกว่าพอแล้ว

คลายตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวลง

- เกิดความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจ และความโอบอ้อมอารีขึ้นมาแทน

ทาน เป็นการให้สิ่งของที่ควรแก่ผู้ที่ควรให้ และผลบุญของการให้ทานนี้จะมากได้ก็ต่อ

เมื่อ

- วัตถุ คือ ของที่จะให้ต้องเป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริต
- เจตนา คือ ความตั้งใจบำเพ็ญทาน ต้องมุ่งเพื่อชำระกิเลส
- บุคคล คือ ตัวผู้ให้ต้องมีศีล และผู้รับก็ต้องเป็นคนมีศีลด้วย

ทาน นอกจากทำลายความตระหนี่ ความโลภแล้ว ยังส่งผลดีแก่ผู้ให้ทาน ทั้งใน

ปัจจุบันและในอนาคตอีกด้วยคือ

- เป็นที่รักของคนหมู่มาก
- เป็นที่คบหาของคนดี
- มีชื่อเสียงดี
- แกล้วกล้าในท่ามกลางประชุมชน
- แม้ตายแล้วก็ไปเกิดในโลกสวรรค์

2. ศีล แปลว่า ปกติ คือ การปฏิบัติที่เป็นการควบคุมรักษากาย วาจา ของตนไว้ให้บริสุทธิ์หรือให้สงบ มีความมุ่งหมายเพื่อควบคุมโทสะ ความโหดร้ายหยาบคายทางกาย วาจา ชาติตนไว้ไม่ให้เสียหาย

ถ้าใครรักษาศีลไว้ได้ไม่ครบหรือรักษาไม่ได้เลย ก็เรียกว่า ผิดปกติของมนุษย์ เพราะปกติของมนุษย์จะต้องไม่เบียดเบียนกันด้วยกาย วาจา โดยมีศีล 5 ประจำใจเป็นอย่างน้อย ซึ่งได้แก่

- เว้นจากการฆ่าสัตว์
- เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
- เว้นจากการประพฤติดีผิดในกาม
- เว้นจากการพูดเท็จ
- เว้นจากการดื่มน้ำเมา หรือสิ่งเสพติดทั้งปวง

ศีล เมื่อรักษาไว้ได้ย่อมได้บุญ เพราะ

- ทำให้สามารถรักษานูญแก่ไว้ได้ คือ ไม่เปิดโอกาสให้กิเลสรุกคืบหน้าเข้ามาได้
- ทำให้ได้บุญใหม่ คือ ใจตั้งมั่นพร้อมที่จะรับความดีที่สูงขึ้นอีกต่อไป

ศีล จะเกิดขึ้นได้เพราะมีความตั้งใจอยู่เป็นทุนเดิมว่าจะไม่ล่วงละเมิด ไม่ใช่เพราะไม่มี

โอกาสจึงไม่ล่วงละเมิด ดังนั้นบุญจากการรักษาศีล จะมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงเป็นประการสำคัญ

ศีล นอกจากทำให้ผู้รักษาสมาถควมคุมโทสะไว้ไม่ให้กำเริบ ตัดเวรตัดภัยต่าง ๆ ได้
แล้วยังส่งผลดีแก่ผู้รักษาศีลทั้งในปัจจุบันและในอนาคตอีกด้วยคือ

- สามารถบริโภคใช้สอยทรัพย์สินที่เกิดขึ้นได้เต็มอิม โดยไม่ต้องหวาดระแวงอะไร
- มีเกียรติ เป็นคนไว้ใจได้ มีอนาคตดี
- แกล้วกล้าในท่ามกลางประชุมชน
- เมื่อยังไม่บรรลุนิพพาน ตายแล้วก็ไปบังเกิดในโลกสวรรค์

3. ภาวนา แปลว่า การทำให้เจริญ คือการบำเพ็ญเพียรทางจิต มีความมุ่งหมายเพื่อกำจัดโมหะ (ความหลง) และอวิชชา (ความไม่รู้) ให้สิ้นไปตามลำดับ จนกระทั่งใจเป็นอิสระจากกิเลสได้ ในส่วนนี้ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ เป็นการทำให้จิตใจสงบ และการใช้ปัญญาพิจารณาจนเกิดรู้แจ้งในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ที่เรียกว่าวิปัสสนา

ภาวนา ทำให้มากแล้วจะได้บุญ เพราะ

- ในเบื้องต้น ทำให้กิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ สงบลงได้
- ในเบื้องปลาย ทำให้กำจัดอวิชชา ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งกิเลสเหล่านั้น ๆ ได้เด็ดขาด

ภาวนา นับว่าเป็นยอดของการทำความดีในชีวิตประจำวัน เพราะ

- ทำให้ใจสงบระงับ เย็นกาย เย็นใจ ไม่ฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์
- มีความร่าเริงใจ พร้อมทั้งจะทำงานในชีวิตประจำวัน
- กำจัดความเห็นแก่ตัว เจ้าอารมณ์และไร้เหตุผลลงได้
- มีการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
- ทำให้เกิดความรู้ ความเห็นบริสุทธิ์ หมดความสงสัยแคลงใจในเรื่อง บาป บุญ

คุณ โทษ นรก สวรรค์ชาตินี้ชาติหน้า เป็นต้น

จากการปฏิบัติทางพุทธศาสนาทั้ง 3 ประการนี้ เจตนาให้กระทำเพื่อละกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้ค่อย ๆ หมดไป ผลที่ได้จากการกระทำนี้คือ ความสุขกายสบายใจ ซึ่งความสุขนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา

ในส่วนของความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การพยาบาลนั้น จากการศึกษาของ อริสธรรม ดิระดอม (2526) เป็นการวิเคราะห์เฉพาะผลของจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาขั้นพื้นฐาน และที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล ในพยาบาลชาวพุทธและพยาบาลชาวคริสต์ พบว่า จริยธรรมทางคริสต์ศาสนามีผลต่อพฤติกรรมของพยาบาลชาวคริสต์ และจริยธรรมทางพุทธศาสนามีผลต่อพฤติกรรมของพยาบาลชาว

พุทธ นอกจากนี้ ซานเซนบาค (Sanzenbach, 1989 : 571-572) ได้เสนอว่า ศาสนามีอิทธิพลต่องานทางด้านสังคม และอิทธิพลอันนี้ไม่ใช่จากองค์กรทางศาสนาหรือศาสนาในระดับทั่ว ๆ ไป แต่เป็นอิทธิพลจากคำสอนทางศาสนาที่เฉพาะเจาะจง ฉะนั้นความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องของการทำกุศลกรรมจะได้วิบากกรรมที่ดีคือความสุข ซึ่งจะส่งผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ประกอบกับความเชื่ออื่น ๆ ที่กล่าวมา และการปฏิบัติทางศาสนาในเรื่องการให้ทาน และการปฏิบัติขั้นสูงอื่น ๆ จึงเป็นคำสอนที่เฉพาะเจาะจงให้เกิดการทำความคิด

ลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

เหตุผลเชิงจริยธรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล (บุญรับ . ลักคิมณี, 2532 : 35) เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นความชั่วและการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวมของบุคคลเป็นอย่างมาก ในชีวิตของมนุษย์ บุคคลมักจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นการขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของหลายฝ่าย เช่น ความขัดแย้งระหว่างการเห็นแก่ตัวกับการเห็นแก่ผู้อื่น ความขัดแย้งระหว่างการช่วยเหลือเพื่อนฝูงกับการเคารพกฎเกณฑ์ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างการกระทำตามระเบียบกับการยึดหลักคุณธรรมหรืออุดมคติบางประการ สถานการณ์ที่มีการขัดแย้งเช่นนี้ จึงเป็นสถานการณ์ทางจริยธรรม ในสถานการณ์ทางจริยธรรม บุคคลจะต้องเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อบางฝ่ายและผลเสียต่อบางฝ่ายอื่น ๆ ได้ ดังนั้นการที่บุคคลยึดหลักการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แสดงว่าบุคคลนั้นมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงกว่าผู้ที่เห็นแก่พวกพ้องอย่างเดียว และสูงกว่าผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่สนใจประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวม (ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2533 : 22-23)

โคลเบอร์ก (Kohlberg) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้วิจัยและสร้างเป็นทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยแบ่งระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้นดังนี้

ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional) เป็นระดับที่บุคคลยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจการกระทำ การกระทำสิ่งใดมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึง

ว่าการกระทำนั้นจะส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการโดนลงโทษและเคารพเชื่อฟัง บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ในชั้นนี้ จะตัดสินใจการกระทำว่า ดี-เลว ถูก-ไม่ถูก โดยพิจารณาผลจากการกระทำว่าจะมีผลต่อตนเองอย่างไร การหลบหลีกการถูกลงโทษทางกายเพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน ผู้ที่ใช้การตัดสินใจชั้นนี้มักจะเป็นเด็กอายุ 2 - 7 ปี

ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ในชั้นนี้เป็นผู้ที่ถือว่าการกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่สนองความต้องการของตน และทำให้ตนเกิดความพอใจ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การกระทำแบบดีมาดีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ ผู้ที่ใช้การตัดสินใจชั้นนี้มักเป็นเด็กอายุ 7 - 10 ปี

ระดับตามเกณฑ์ (Conventional) เป็นระดับที่บุคคลเรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎหมายเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน กระทำตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ในสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ พฤติกรรมที่ดีตามที่คนะของผู้ใช้หลักการตัดสินใจในชั้นนี้คือ การทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ลักษณะที่เด่นก็คือการคล้อยตามและพยายามทำตนให้ผู้อื่นรัก หรือมองเห็นว่าน่ารัก ผู้ที่ใช้การตัดสินใจชั้นนี้จะมีอายุ 10 - 13 ปี

ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม ตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลเริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ เห็นความสำคัญของการทำหน้าที่ของตน แสดงการยอมรับและเคารพในอำนาจและมั่งรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางสังคม ผู้ที่มีการตัดสินใจในชั้นนี้มักจะเป็นเด็กอายุ 13 - 16 ปี และผู้ใหญ่โดยทั่วไป

ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional) ในระดับนี้การกระทำพฤติกรรมใด ๆ เป็นไปตามความคิดและเหตุผลของตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามที่ตนเองคิดว่าเหมาะสม ระดับนี้แบ่งออกเป็นอีก 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 5 หลักการเคารพตนเอง ชั้นนี้ยึดประโยชน์และความถูกต้องเฉพาะเรื่องเฉพาะกาลเทศะ เป็นการกระทำที่เป็นไปตามข้อตกลงและยอมรับกันของผู้ที่มีจิตใจสูง โดยจะต้องนำกฎเกณฑ์ของสังคม กฎหมาย ศาสนา และความคิดเห็นของบุคคลรอบด้านมาร่วมในการพิจารณาความเหมาะสมด้วยใจเป็นกลาง แล้วตัดสินใจโดยยึดความถูกต้องที่ตนเองวินิจฉัยอีกทีหนึ่ง โดยยึดหลักความสำคัญของส่วนรวม เข้าใจสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ มี

ความภาคภูมิใจเมื่อทำดี และละอายใจตนเองเมื่อทำชั่ว ผู้ที่มีการตัดสินใจโดยใช้หลักการนี้มักเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล มีลักษณะแสดงถึงความเป็นสากลนอกเหนือกฎเกณฑ์ในสังคมของตนเอง มีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ มีหลักธรรมประจำใจของตน มีความเกลียดกลัวความชั่ว เลื่อมใสศรัทธาในความดีงาม ผู้ที่มีการตัดสินใจขั้นนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง

หลักการตัดสินใจทั้ง 6 ขั้นนี้ ครอบคลุมพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งพัฒนาการถึงขีดสุด และมีลักษณะเป็นสากล บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด เชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด ก็มีแนวโน้มว่าเจริญเติบโตโดยผ่านพัฒนาการเหล่านี้ตามลำดับขั้น จากขั้นต่ำไปหาขั้นสูงโดยไม่ข้ามขั้น แต่บุคคลอาจมีพัฒนาการในอัตราที่เร็วช้าแตกต่างกัน บางคนอาจพัฒนาไปจนถึงขั้นท้าย ๆ แต่คนส่วนใหญ่อาจมีพัฒนาการทางด้านนี้หยุดชะงักอยู่ในขั้นกลาง ๆ

ในส่วนของเหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในสังคมนั้น ได้มีการศึกษาไว้โดย วิเชียร รักการ (2522) ได้ศึกษานิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 240 คน พบผลที่เด่นชัดว่า นิสิตที่เข้ากลุ่มอาสาพัฒนาชนบทเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่อาสาพัฒนาชนบท และพฤติกรรมการกระทำดีละเว้นชั่วอย่างสม่ำเสมอ นั้น ลิกโคนา (Lickona, 1976 : 17) พบว่า ผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูง ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการกระทำดีละเว้นชั่วอย่างสม่ำเสมอมากกว่าบุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการพยาบาล เคเทเฟียน (Ketefian, 1981) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้เครื่องมือ DIT (Define Issue Test) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล โดยใช้เครื่องมือ JAND (Judgments About Nursing Decision) ซึ่งสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นสถานการณ์ขัดแย้งทางการพยาบาลจำนวน 7 เรื่อง และประกอบด้วยคำตอบที่เป็นพฤติกรรม 48 ข้อ ศึกษาในพยาบาลปฏิบัติการจำนวน 79 คน เป็นพยาบาลวิชาชีพ 43 คน และพยาบาลระดับประกาศนียบัตรหรือระดับต้น 36 คน พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมระหว่างพยาบาลระดับวิชาชีพกับพยาบาลระดับต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ คริสแฮม (Crisham, 1981) ได้พัฒนาแบบวัดการตัดสินใจทางจริยธรรมทางการพยาบาลขึ้น โดยสร้างให้มีโครงสร้างของแบบวัดเหมือนแบบวัด DIT ต่างกันที่แบบวัดของคริสแฮมสร้างสถานการณ์ที่

เป็นปัญหาจริยธรรมทางการแพทย์ที่พบได้จริงจากประสบการณ์การทำงาน และนำไปศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 225 คน ประกอบด้วย พยาบาลระดับต้น 57 คน ระดับปริญญาตรี 85 คน ระดับปริญญาโท 10 คน นักศึกษาพยาบาล 36 คน และผู้สำเร็จการศึกษาระดับอื่น ๆ อีก 37 คน ตัวแปรที่ศึกษาคือ ระดับการศึกษาและระยะเวลาของการมีประสบการณ์ทางคลินิก โดยคริสแฮมได้ใช้แบบวัด DIT วัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่อปัญหาจริยธรรมทั่วไป และแบบวัดที่คริสแฮมพัฒนาขึ้นเรียกแบบวัด NDT (Nursing Dilemma Test) เพื่อการตอบสนองต่อปัญหาจริยธรรมทางการแพทย์ พบว่า คะแนนที่ได้จากแบบวัด DIT มีความสัมพันธ์กับคะแนนที่ได้จากแบบวัด NDT และคะแนนทั้งสองฉบับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยที่พยาบาลระดับปริญญาโทมีคะแนนจากแบบวัดทั้งสองฉบับสูงสุด พยาบาลระดับปริญญาตรีมีคะแนนสูงกว่าพยาบาลระดับต้น และผู้มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีมีคะแนนทั้งสองฉบับสูงกว่าผู้มีประสบการณ์ต่ำกว่า 1 ปี ในประเทศไทยได้มีการวิจัยทำนองเดียวกันนี้ โดยธิติมา จำปาวรัตน์ (2533) โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปี 4 ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 586 คน โดยใช้แบบวัด DIT วัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางการแพทย์ พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์ และมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในระดับที่พึงประสงค์ แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล

จะเห็นได้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการกระทำดีละเว้นความชั่ว และบางครั้งยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลด้วย แต่ที่ไม่พบในงานวิจัยเรื่องสุดท้ายก็อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะทางจิตใจ เป็นการแสดงถึงการเป็นผู้มีจริยธรรมสูง แต่พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการแสดงออก ซึ่งบางครั้งผู้ที่มีจริยธรรมอาจจะไม่มีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จึงทำให้นักวิจัยนี้ไม่พบความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงจะเป็นผู้ที่มีความเห็นแก่ตัวน้อย เห็นแก่ผู้อื่นและส่วนรวมมาก เห็นแก่หลักการและอุดมคติมากกว่า พยาบาลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงจึงน่าจะมีพฤติกรรมทางการแพทย์ผู้ป่วยสูงอายุที่ดีด้วย เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่กระทำความดี เป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและแสดงถึงความเห็นแก่ตัวน้อย

ทัศนคติต่ออาชีพ

ทัศนคติ คือ จิตลักษณะของบุคคล เป็นความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างต่อบุคคล สิ่งของ หรือสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520 : 2)

ทัศนคติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (บุญรับ คักคัมณี, 2532 : 38 อ้างอิงมาจาก McGuire, 1969 : 155-156 and Shaver, 1977 : 168-170)

1. ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งเหล่านั้นว่าเลวหรือดี มีประโยชน์หรือมีโทษ มากน้อยเพียงใด บุคคลส่วนใหญ่มักจะมีความรู้เชิงประเมินค่าสิ่งของต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย และอาจจะเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้องด้วย ทำให้เกิดอคติหรือทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ ไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นผลให้เกิดผลเสียต่อบุคคลหรือส่วนรวมได้ และเนื่องจากความรู้เชิงประเมินค่านี้เป็นต้นกำเนิดของทัศนคติของบุคคล ดังนั้นการเปลี่ยนทัศนคติที่สำคัญประการหนึ่งคือการปรับองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่า โดยการให้ความรู้ที่ตรงกับความจริงแก่บุคคลนั้น ๆ

2. ความรู้สึกพอใจ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจในสิ่งนั้น การที่บุคคลรู้ว่าสิ่งใดดีมีประโยชน์ บุคคลจะเกิดความรู้สึกชอบสิ่งนั้น และตรงกันข้ามถ้ารู้ว่าสิ่งใดมีโทษบุคคลจะไม่ชอบหรือเกลียดสิ่งนั้น ส่วนใหญ่แล้วความรู้สึกพอใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ และสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ด้วย ตามปกติแล้วถ้าสิ่งใดมีประโยชน์โดยตรงต่อตนเองบุคคลย่อมรู้สึกพอใจมาก แต่ถ้าเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่ตนไม่รู้จัก หรือเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยที่ตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองไม่มากนัก บุคคลจะรู้สึกพอใจในสิ่งนั้นเพียงเล็กน้อย

3. การมุ่งกระทำ (Behavioral Intention Component) หมายถึง ความโน้มเอียงหรือความพร้อมที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตน เมื่อบุคคลชอบพอรักใคร่ในสิ่งใดย่อมมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมตอบสนองในทางบวกกับสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากบุคคลไม่ชอบหรือเกลียดชังสิ่งใด ย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือตอบสนองในทางลบกับสิ่งนั้นเช่นกัน

นอกจากนี้ทัศนคติยังมีลักษณะสำคัญอีก 2 ประการ คือ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2523:8)

ทิศทาง (Direction) หมายถึงการประเมินค่า การรู้สึก และการมุ่งกระทำไปในด้านที่เป็นบวกหรือลบ นั่นคือ ดีหรือเลว มีประโยชน์หรือไร้ประโยชน์ ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และเข้าใกล้ชิด หรือพร้อมที่จะทำลายขัดขวาง และหลีกเลี่ยง

ปริมาณ (Magnitude) หมายถึงความเข้มข้นหรือปริมาณความรุนแรงของทัศนคติไปในทางบวกหรือลบ นั่นคือ บุคคลอาจมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรงมาก แต่มีทัศนคติต่ออีกสิ่งหนึ่งเพียงเบาบาง ขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น หรือความพัวพันของบุคคลต่อเรื่องนั้น

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อพฤติกรรมการทำงานในประเทศไทยและต่างประเทศมีดังนี้

สุภรณ์ ศรีมูล (2519 : 37) ได้ศึกษาทัศนคติต่อการทำงานพบว่าบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานจะมีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานสูงและมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน วีระชาติ แก้วไสย (2519 : 65) ได้ศึกษาความสำเร็จของการทำงาน พบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จ คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน นวลจันทร์ พิมวงศ์ (2511 : 79) ศึกษาทัศนคติของครู พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูจะประสบความสำเร็จในการทำงานมากกว่าครูที่ไม่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

สำหรับการทำงานพยาบาลนั้น พยาบาลจำเป็นจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากการที่พยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพย่อมจะทำให้พยาบาลพร้อมที่จะกระทำหน้าที่ของตนได้ดี มีความอดทน เสียสละ และรักที่จะทำด้วยความเต็มใจ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวไว้ว่า "ผลงานที่ทำด้วยใจรักและมีทัศนคติที่ดีต่องาน ย่อมดีกว่าผลงานที่ทำโดยคนไม่รักงาน และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่องาน" (สมพงษ์ เกษมสิน, 2519 : 229) นอกจากนี้อาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมสูง หากพยาบาลมีจิตใจดีชอบช่วยเหลือจะมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนี้ และจะส่งผลต่อพฤติกรรมในการพยาบาลผู้ป่วยด้วย

ส่วนทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานนั้น พัฒนาวดี เสรินทร์วัฒน์ (2526) ได้ศึกษาพบว่าประสพการณ์การปฏิบัติงานของพยาบาลมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล คือ พยาบาลที่มีความพอใจสูงในประสพการณ์การปฏิบัติงานพยาบาลมีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลสูง และพยาบาลที่มีความพอใจต่ำในประสพการณ์การปฏิบัติงานพยาบาลมีทัศนคติต่อ

วิชาชีพพยาบาลต่ำ นอกจากนี้ ในการศึกษาของ นิภา คิดประเสริฐ (2526) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวิชาชีพ ค่านิยมทางบริการ และค่านิยมทางราชการของนักศึกษาพยาบาล และพยาบาลที่มีระยะเวลาของประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน จำนวน 300 คน จากสถาบันการศึกษาพยาบาล และโรงพยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกแห่ง โดยใช้มาตรวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง พบว่า นักศึกษาพยาบาลปี 4 เมื่อการจัดอิทธิพลของค่านิยมทางราชการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางบริการ สำหรับพยาบาลนั้นค่านิยมทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับค่านิยมทางบริการ ส่วนในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ค่านิยมทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูงกับค่านิยมทางบริการ ในต่างประเทศ ไคเซอร์ และบิคเคิล (Keiser and Bickle, 1980) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมพยาบาลเบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลในโรงพยาบาลทหารผ่านศึกที่ได้รับเลือกให้เข้าอบรมเรื่องการพยาบาลเบื้องต้นเป็นเวลาสองวันครึ่ง จำนวน 60 คน โดยใช้แบบสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการพยาบาลเบื้องต้นตามแบบของลิเคอร์ท และแบบวัดพฤติกรรมพยาบาลเบื้องต้น วัด 2 ครั้ง ห่างกัน 3 เดือน สรุปผลได้ว่า ผู้ที่มีทัศนคติเพิ่มขึ้นมากจะมีพฤติกรรมพยาบาลเบื้องต้นเพิ่มขึ้นมากเช่นเดียวกัน ผู้ที่มีทัศนคติเพิ่มขึ้นปานกลางจะมีพฤติกรรมพยาบาลเบื้องต้นเพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติต่ำ และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ไคสแควร์ก็พบว่า ทัศนคติและพฤติกรรมพยาบาลเบื้องต้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุขภาพจิต

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของสุขภาพจิตไว้ว่า "สุขภาพจิต" คือ ความสามารถของบุคคลที่จะปรับตัวให้มีความสุข และเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมได้ด้วยดี มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น สามารถดำรงชีวิตของตนเองได้โดยไม่เสียคุณภาพ ทำให้มีความสุขความสบายใจ สามารถสนองความต้องการของตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นภายในจิตใจ สุขภาพจิตมิได้หมายความว่าเพียงการปราศจากโรคทางจิตและทางประสาทเท่านั้น หากแต่รวมถึงการปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีด้วย (ละอองทิพย์ พลานภาพ, 2533 : 9-10)

จาโฮดา ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์พิจารณาผู้ที่มีสุขภาพจิตดีไว้ดังนี้ (รัตนไกรสินทา, 2534 : 33-34 อ้างอิงมาจาก Johoda, 1958)

1. ทักษะคิดต่อตัวเอง หมายถึง มีทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และเข้าใจเอกลักษณ์ของตนเอง

2. การสร้างความเจริญให้บังเกิดขึ้นแก่ตัวเอง บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีย่อมมีแบบฉบับในการพัฒนาตนเองให้มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น

3. สร้างบูรณาการแห่งบุคลิกภาพของตนเอง หมายถึง การผสมผสานกลมกลืนของบุคลิกภาพของตน ได้แก่ กระบวนการคิด ความรู้สึก และการกระทำที่สอดคล้องกัน คนที่มีสุขภาพจิตไม่ดีจะไม่สามารถแสดงไปตามบทบาทที่สอดคล้องกัน มักเกิดความขัดแย้งระหว่างความคิด ความรู้สึก และการกระทำ

4. สร้างความสัมพันธ์ต่อโลกภายนอก คือ ความเป็นอิสระต่อตนเอง พฤติกรรมของบุคคลย่อมไม่เกิดจากอิทธิพลภายนอกอย่างเดียว แต่มีผลมาจากอิทธิพลภายในด้วย เช่น ค่านิยม ทัศนคติของตนเอง เป็นต้น

5. เข้าใจสภาพความเป็นจริง หมายถึง การมองโลกด้วยความเป็นจริง บุคคลที่มีสุขภาพจิตไม่สมบูรณ์มักจะเข้าใจอะไรผิด ๆ ไม่ตรงกับความเป็นจริง

6. สามารถควบคุมและมีอำนาจเหนือสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถที่จะทำงาน เล่นออกกำลังกาย และมีประสิทธิภาพในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

สุขภาพจิตเป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของบุคคล ได้มีการศึกษาพบว่า สุขภาพจิตนั้นเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ และพฤติกรรมหลายประการ ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและที่เป็นปัญหา ฮอฟแมน (บุรุษ คักคัมณี, 2533 : 45 อ้างอิงมาจาก Hoffman, 1967) กล่าวว่า การที่สุขภาพจิตเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้น เนื่องจากว่าคนที่มีสุขภาพจิตดีนั้นจะเป็นคนที่มองโลกในแง่ดี รับรู้ความจริงได้ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางใจ เหล่านี้เป็นต้น คนที่มีลักษณะเช่นนี้จึงสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างดี และสามารถทำประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ เพราะคนที่มีสุขภาพจิตดีนั้นจะรู้สึกเป็นสุข และเกิดความรู้สึกพอใจในชีวิตและงานของตน จึงสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่โดยที่ไม่มียุติมารบกวนจิตใจ ดังนั้น บุคคลจะต้องมีสุขภาพจิตดีจึงจะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อผู้อื่น และสุขภาพจิตที่ดีนั้นจะเกิดจากการที่บุคคลได้รับการบำบัดความต้องการส่วนตัวพอสมควร จึงมีความห่วงใยเรื่องของตนเองน้อยลง สามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของผู้อื่นมากขึ้น จึงทำให้ช่วยเหลือผู้อื่นได้มากขึ้น ส่วนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในสังคมนั้น ไอเซนค (Eysenck, 1970 : 130-149) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของ

ผู้กระทำผิดกฎหมายหรืออาชญากร รายงานว่า ผู้กระทำผิดกฎหมายส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแสดงตัวและมีการแสดงอารมณ์ออกอย่างรุนแรง ส่วนในพวกที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวอย่างไหวหวั่นมักจะเผชิญกับปัญหาส่วนตัว เช่น เกิดปมด้อย ประสาทเครียด รู้สึกท้อดอาลัย มีแนวโน้มที่จะมีความวิตกกังวล และซึมเศร้า ซึ่งจะพัฒนาเป็นโรคประสาท และมักจะเผชิญปัญหาด้านความประพฤติทางสังคม เช่น หนีโรงเรียน ชกต่อย พุดบด ลักทรัพย์ ผิดศีลธรรมทางคู่สาว นอกจากนี้สุขภาพจิตยังส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครูด้วย จากการศึกษาของ สตริกแลนด์ (Strickland, 1963 : 4598A-4599A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2,799 คน ปรากฏว่าสิ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพน้อยลง ไม่ใส่ใจในการปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้นนั้น เป็นเพราะครูมีสุขภาพจิตไม่ดี

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสามารถหาคนที่เราอาศัยเป็นที่พึ่งได้ หรือคนที่แสดงว่าเมื่อเราเห็นคุณค่าให้ความรักแก่เรา (Sarason and others, 1983 : 127) เซเฟอร์ และคนอื่น ๆ (Schaefer and others, 1981 : 381-406) ได้แยกนิยามการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 มิติ คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) ซึ่งหมายถึงการได้รับความสนิทสนมคุ้นเคยหรือการยืนยันความมั่นใจ การสนับสนุนที่ชัดเจน (tangible support) คือให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการโดยตรง ต้องการอย่างไรก็ให้ความช่วยเหลืออย่างนั้น และการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) คือ การให้การช่วยเหลือด้านข้อมูลและข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้รับการสนับสนุน

จากการศึกษาของเซเฟอร์ คอยน์ และลาซารัส (Schaefer, Coyne and Lazarus, 1981) พบว่า การสนับสนุนจากสังคม 3 แบบ คือ การสนับสนุนอย่างชัดเจน การสนับสนุนด้านอารมณ์ และการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มีผลต่อการทำงานไม่เท่ากัน โดยที่การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขวัญกำลังใจในการทำงานมากกว่าด้านอื่น งานวิจัยของ ลาทรอป (Lathrop, 1979) พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีกับครูใหญ่ของครูมีผลต่อพฤติกรรมในการขาดงานหรือไม่ขาดงาน นอกจากนั้นครูที่ขาดงานน้อยจะเป็นผู้มีขวัญในการทำงานดีกว่าครูที่ขาดงานมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัสเซลล์ และคนอื่น ๆ (Russell and others, 1987) ซึ่งศึกษาจากครูประถมและมัธยมในรัฐโอไฮโอจำนวน 316 คน ได้ผลสรุปว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารหรือหัวหน้า การได้รับการยอมรับในคุณค่า การมีเพื่อนที่เชื่อถือได้ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอัน

พึ่งปรารถนาในการทำงานของครู ในประเทศไทย ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2532) ได้ศึกษาถึงความ
 แปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่ได้รับการสนับสนุนจาก
 สังคมมากจะมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพการทำงาน และวิชัย เอียดบัว (2534) ได้ทำการศึกษาลักษณะ
 จิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร ก็
 พบว่า ครูที่มีความตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของความรู้ การแสวงหาความรู้ และนำ
 ความรู้ไปใช้ปฏิบัติสูงพบในครูที่มีบรรยากาศที่ดีทางสังคมในโรงเรียน

ความเชื่ออำนาจในตน-นอกตน

ความเชื่ออำนาจในตน-นอกตน (internal-external locus of control) เป็นลักษณะทางจิตที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดของบุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากความสามารถและการกระทำของตน ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน หมายถึง ความคิดของบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เกิดจากความสามารถและการกระทำของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น (ศักดิ์ชัย นิริญทวี, 2532 : 32)

1. รอตเตอร์ (Rotter, 1966 : 25) ได้ให้ความหมายความเชื่ออำนาจในตน (internal control) หมายถึง ความคิดที่เชื่อว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง ส่วนความเชื่ออำนาจนอกตน (external control) หมายถึง ความคิดที่เชื่อว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนขึ้นอยู่กับโชคกลาง ความบังเอิญหรือขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้อื่น และบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจะเป็นคนที่เฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในชีวิต มีแรงจูงใจต่ำ ไม่สู้มีคุณค่า ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมอันที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สำหรับพฤติกรรมในของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน 2. จากความพยายามเป็นสำคัญ และคำนึงถึงความสามารถของตนเองอยู่เสมอโดยเฉพาะเมื่อประสบความล้มเหลวและไม่ยอมเชื่อถ้าไม่มีเหตุผล

บ้าง บุญยงค์ (2514 : 8) ได้ให้ความหมายความเชื่ออำนาจในตน (internal control) หมายถึง ความเชื่อหรือทัศนคติของบุคคลที่รับรู้ว่าสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ รางวัลหรือแรงหนุน กำลังเป็นผลมาจากการกระทำที่ถาวรของตนเอง เป็นลักษณะของความเชื่อในอัตตาลัทธิ ส่วนความ

เชื่ออำนาจนอกตน (external control) หมายถึงความเชื่อหรือทัศนคติของบุคคลที่รับรู้ว่ามีอำนาจเหนือตนเอง แวดล้อม เหตุการณ์ รางวัลหรือแรงหนุนกำลัง อยู่ภายใต้การควบคุมของสิ่งที่มีอำนาจเหนือตนเอง เป็นลักษณะความเชื่อในพรหมลิขิต ส่วน สทริกแลนด์ (Strickland, 1977 : 58) ได้อธิบายว่าความเชื่ออำนาจในตนจะทำให้บุคคลมีความคาดหวังในความสำเร็จของพฤติกรรมที่จะทำต่อไปขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเอง ส่วนบุคคลที่เชื่ออำนาจภายนอกจะทำให้เขามีความคาดหวังในความสำเร็จของพฤติกรรมที่จะทำต่อไปขึ้นอยู่กับโชคชะตา

ดังนั้นความเชื่ออำนาจในตน-นอกตน จึงเป็นกระบวนการรับรู้อำนาจในการควบคุมผลของการกระทำและความสอดคล้องของผลการกระทำโดยเห็นว่าอำนาจในการบันดาลให้เกิดผลกับตนมี 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยที่อยู่เหนือการควบคุมของตนเองกับปัจจัยความสามารถของตนเอง หลังจากนั้นจึงใช้การรับรู้ที่คาดการณ์การกระทำในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจในตน-นอกตน ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

จันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์ (2515 : 77-78) ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างครูมัธยมจำนวน 128 คน พบว่าครูที่มีพฤติกรรมในการทำงานสูงจะมีความเชื่ออำนาจในตนสูง นอกจากนั้นงานวิจัยของมนตรี อนันต์รักษ์ (2527) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจในตนกับการทำงานของครู พบว่าพฤติกรรมการทำงานของครูที่มีประสิทธิภาพสูงจะมีความเชื่ออำนาจในตนสูงด้วย และความเชื่ออำนาจในตนยังพบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่อโชคกลางอีกด้วย วิเชียร รักการ (2522 : 30) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตนกับพฤติกรรมการทำงานอาสาพัฒนา พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนจะทำให้คนมีพฤติกรรมไม่ชอบอยู่เฉย ๆ ชอบกิจกรรมต่าง ๆ มีความอยากรู้อยากเห็น พยายามใฝ่ใจเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีความกระตือรือร้น มีลักษณะผู้นำ มีวินัยแก่ตนเองและมีคุณธรรมแห่งพลเมืองดีสูงด้วย ต่อมา คักดีชัย นิรัญทวี (2532 : 168) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของครูกรุงเทพมหานครพบว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจะมีพฤติกรรมการทำงานสูงกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ความเชื่ออำนาจในตนยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมหรือลักษณะอื่น ๆ ที่นำไปสู่พฤติกรรมการทำงานที่พึงปรารถนา เช่นทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อโชคกลางต่ำ (มนตรี อนันต์รักษ์, 2517) ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเกรงใจ (จันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์, 2516)

งานวิจัยในต่างประเทศ สทริกแลนด์ (Strickland, 1971 : 58) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจในตน-นอกตน กับบุคคลที่ทำงานในโรงงาน พบว่า บุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานมีความเชื่ออำนาจในตนสูงกว่าบุคคลที่มีความเฉื่อยชาในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ส่วนซีแมนและอีวานส์ (Seeman and Evan อ้างอิงจาก Rotter, 1971 : 57) ได้วิจัยพบว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจในตน จะเป็นผู้ใฝ่ใจพยายามเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ในการทำงานได้ดีกว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จรรยา เรื่องประพันธ์ (2531 : 46) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่บุคคลต้องการจะได้รับผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามที่จะหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยานสูงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ มีความต้องการเป็นอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชนะในการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยมหรือทำดีกว่าบุคคลที่เกี่ยวข้อง รู้สึกสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความไม่สำเร็จหรือล้มเหลว

บุญศรี ศรีสุทธิสะอาด (2516 : 32) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ในอันที่จะพยายามไปสู่เป้าหมายอย่างมีระบบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นแรงขับในระดับสูงของมนุษย์ที่จะไปให้ถึงเป้าหมายอันเป็นความสำเร็จส่วนตัว ทั้งนี้อาจจะเป็นผลซึ่งเนื่องมาจากความวิตกกังวลว่าจะล้มเหลว ความต้องการที่จะเอาชนะและเป็นผู้นำในสิ่งแวดล้อม ความต้องการมีพลังในสังคมเหนือผู้อื่นหรือความต้องการที่จะแข่งขันเพื่อให้บรรลุมาตรฐานอันดีเลิศ

ดังนั้นสรุปได้ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จไปด้วยดี ได้ผลเป็นเยี่ยมหรือได้ผลดีกว่าบุคคลอื่น ๆ โดยทุ่มเทความพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนประสบความสำเร็จได้รับคำยกย่องชมเชยหรือจนได้รับรางวัล

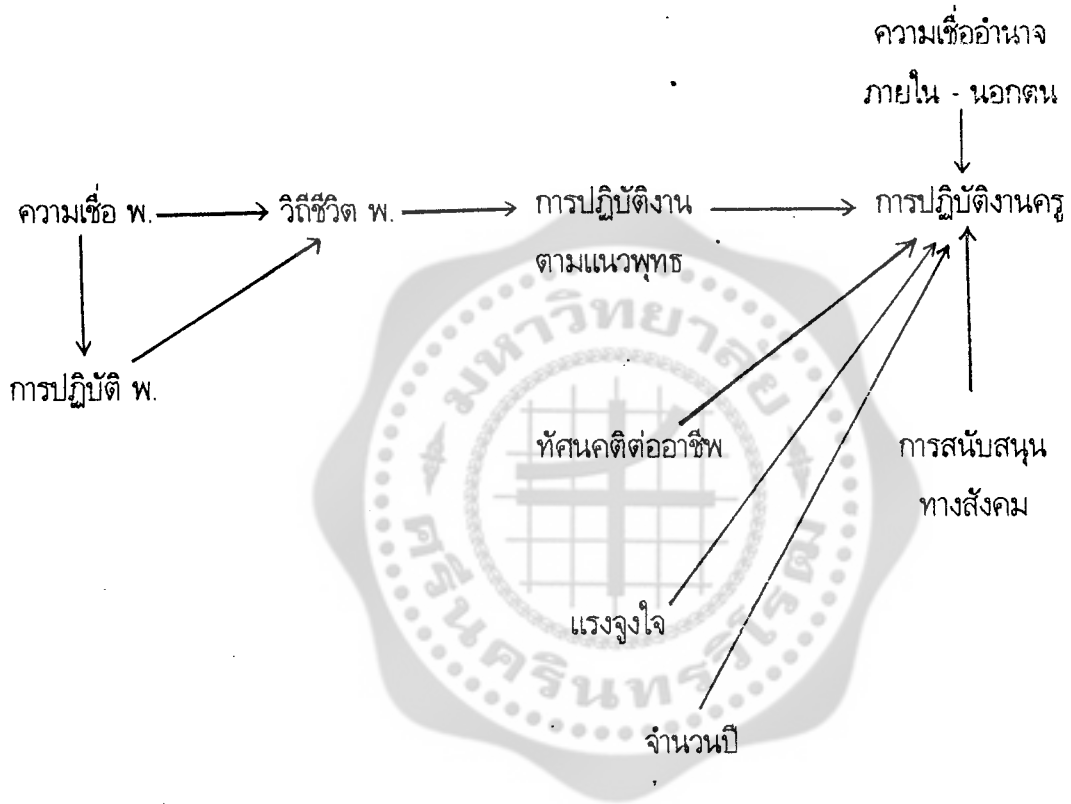
สำหรับงานวิจัยตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการทำงานในประเทศไทยยังมีการศึกษากันน้อยมาก ส่วนมากจะศึกษากับกิจกรรมเฉพาะเรื่อง เช่นแรงจูงใจกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายการทำงาน ผลงานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของแรงจูงใจกับการประสบความสำเร็จในการเรียนมีดังนี้

สมชัย วงษ์นายะ (2524 : 93) ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์พบว่าตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เฮย์แมน (Hayman, 1985) ได้ศึกษากับกลุ่มครูมัธยมศึกษาจำนวน 100 คน พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับ

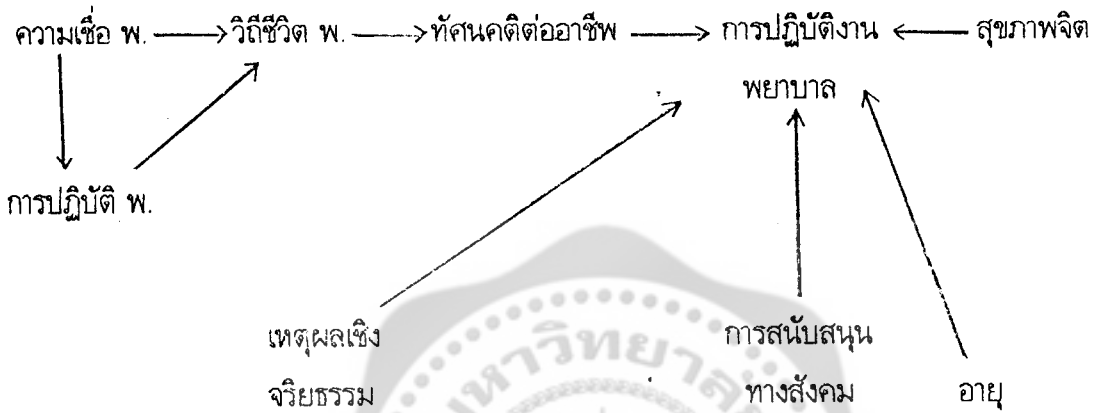
ประสิทธิภาพในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเล็ก กาญจนผล (2528 : 5) ได้สรุปจากผลงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการทำงานของบุคคลอาชีพต่าง ๆ จำนวน 640 คน พบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตจะมีลักษณะดังนี้คือ จะเป็นบุคคลที่ทำงานหาญรุ่มหามคำไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยไม่รู้จักแบ่งเวลาจะพบความสำเร็จในขั้นต้นเท่านั้น หลังจากนั้นจะอยู่ในระดับปานกลางหรือลดลง แต่บุคคลที่พบความสำเร็จอย่างสูงนั้นจะเป็นคนที่รู้จักแบ่งเวลาเป็น และพบว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จจะเลือกงานตรงกับความชอบของตนมากที่สุด และจะต้องเป็นคนที่มีมั่นคง เต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและเป็นคนที่มีความทะเยอทะยาน

จากทฤษฎีและผลงานวิจัย ผู้วิจัยใช้โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นต่อไปนี้สำหรับการวิเคราะห์เริ่มต้น ซึ่งจะมีการปรับให้เป็นโมเดลที่เหมาะสมต่อไป

รูป 2 โมเดลเริ่มต้นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มครู

รูป 3 โมเดลเริ่มต้นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มพยาบาล

สมมติฐาน

1. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในกลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ โดยที่ตัวแปรในระดับจิตใจ คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นสาเหตุของตัวแปรในระดับการกระทำ คือ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา วิถีชีวิตแบบพุทธ
2. ตัวแปรกลุ่มลักษณะทางพุทธเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุของตัวแปรกลุ่มลักษณะทางจิต
3. ตัวแปรกลุ่มลักษณะทางพุทธส่งผลทางตรง (direct effect) และทางอ้อม (indirect effect) ต่อผลการปฏิบัติงาน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึง ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ลักษณะของเครื่องมือวัด และการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ครู ประกอบด้วยครูสายผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2535 จำนวน 8,678 คน

พยาบาล ประกอบด้วย พยาบาลสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ที่กำลังปฏิบัติงานในหน้าที่พยาบาลและมีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุ จากโรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี และสถาบันมะเร็งแห่งชาติ

กลุ่มตัวอย่าง

ครู ประกอบด้วย ข้าราชการครูสายผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2535 จำนวน 400 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร

พยาบาล ประกอบด้วยพยาบาลที่กำลังปฏิบัติงานในหน้าที่พยาบาลในโรงพยาบาลที่รักษาโรคทั่วไปฝ่ายกาย สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข 3 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครคือ โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี และสถาบันมะเร็งแห่งชาติ จำนวน 293 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร

เครื่องมือวัด

1. การปฏิบัติงานตามแนวพุทธ (ใช้กับครู) ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของครู โดยวัดการทำงานโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

2. แบบวัดผลการปฏิบัติงานครู ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 30 ข้อ วัดการปฏิบัติงานของครูด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์และบริการ ด้านคุณลักษณะเฉพาะตัว ด้านธุรการ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน (ใช้กับครู) ประกอบด้วย ข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ เป็นการสอบถามการได้รับการตอบสนองความต้องการในเรื่องของการทำงานจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน นโยบายและระบบองค์กร

4. แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ เป็นการถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ คือ ลักษณะผลงาน การยอมรับในสังคม ความก้าวหน้าในอาชีพ

5. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ใช้กับครู) ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ ในลักษณะมาตราประเมินค่า 6 หน่วย เกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จที่จะแข่งขันเอาชนะเกณฑ์มาตรฐาน บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นบุคคลที่ชอบทำงานให้ดีขึ้น แสวงหาความก้าวหน้า ต้องการความสำเร็จ

6. แบบวัดความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน (ใช้กับครู) ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ ในลักษณะมาตราประเมินค่า 6 หน่วย เกี่ยวกับการรับรู้หรือความเชื่อของบุคคลว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนมีอิทธิพลมาจากตนเองหรืออิทธิพลภายนอกตน

7. แบบวัดการปฏิบัติงานพยาบาล ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 29 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยสูงอายุด้วยความเมตตากรุณา สุภาพอ่อนโยน อดทน เสียสละและรับผิดชอบ เป็นการดูแลที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ และสังคม เพื่อบรรเทาอาการของโรค รวมทั้งการป้องกันโรคที่จะเกิดขึ้น และฟื้นฟูสุขภาพอนามัย ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

8. แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (ใช้กับพยาบาล) ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 21 ข้อ เป็นการถามเกี่ยวกับการรับรู้การช่วยเหลือในเรื่องงานจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และบุคคลแวดล้อม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

9. แบบวัดทัศนคติต่ออาชีพพยาบาล ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 22 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านค่านิยมของสังคม ด้านลักษณะวิชาชีพ และด้านการปฏิบัติงาน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78

10. เหตุผลเชิงจริยธรรม (ใช้กับพยาบาล) ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ในลักษณะมาตราประเมินค่า 6 หน่วย เกี่ยวกับการใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมจริยธรรมต่าง ๆ

11. ความเชื่อทางพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ในเชิงประเมิณค่า 6 หน่วย เป็นคำถามเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องพระรัตนตรัย กรรม อเนกชาติ นรก-สวรรค์ ทุกข์ในชีวิต และนิพพาน

12. การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ในเชิงประเมิณค่า 6 หน่วย เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในเรื่องการทำบุญให้ทาน การรักษาศีลและการเจริญภาวนา

13. วิถีชีวิตแบบพุทธ ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ในเชิงประเมิณค่า 6 หน่วย เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่มีความสอดคล้องกับคำสอนและหลักธรรมในพุทธศาสนา ตั้งแต่การใช้เวลาว่าง การพักผ่อนหย่อนใจ การเลือกงานอดิเรก การคบเพื่อน

14. สุขภาพจิต ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ มี 2 ตอนโดยที่ตอนแรกเป็นมาตรประเมิณค่า 6 หน่วย ตอนที่ 2 เป็นมาตร 4 หน่วย เป็นการถามเกี่ยวกับความรู้สึกด้านความเครียด วิตกกังวล หงุดหงิด ว่าเกิดขึ้นบ่อยครั้งเพียงใด การคิดคะแนนได้จากผลคูณของการตอบคำถามในตอนทั้ง 1 และตอนที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงาน ในกลุ่มครูและกลุ่มพยาบาล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน $\bar{X}$ และ SD

2. อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis) โดยใช้โมเดลเริ่มต้นตามที่ปรากฏในรูป 2 และรูป 3

3. ศึกษาความสำคัญของตัวแปรกลุ่มลักษณะทางพุทธศาสนา และลักษณะทางจิตที่ใช้ในการอธิบายผลการปฏิบัติงาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และใช้ค่า R^2 เป็นดัชนีและเปรียบเทียบความสำคัญของกลุ่มตัวแปร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
สรุป และ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครู จำนวน 400 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 35.60 ปี มีการศึกษาในระบบ (formal education) เฉลี่ยประมาณ 15 ปี ส่วนพยาบาลจำนวน 293 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 30.48 ปี มีการศึกษาในระบบประมาณ 15 ปี เช่นเดียวกัน และมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่สำคัญ ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

	ครู n = 400			พยาบาล n = 293		
	$\bar{X}$	SD	k	$\bar{X}$	SD	k
ผลการปฏิบัติงาน	143.59	18.23	30	64.67	6.41	29
การปฏิบัติทางพุทธศาสนา	42.20	7.41	10	45.80	5.81	10
วิถีชีวิตแบบพุทธ	40.79	5.95	10	41.39	6.30	10
ความเชื่อทางพุทธศาสนา	39.85	6.09	10	40.97	6.37	10
ทัศนคติต่ออาชีพ	89.74	10.87	20	33.43	5.30	22
การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม	85.97	11.56	20	92.53	12.07	21
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	90.25	11.52	20	-	-	-
ความเชื่ออำนาจภายใน - นอกตน	51.02	9.24	20	-	-	-
การปฏิบัติงานตามแนวพุทธ	91.07	12.44	20	-	-	-
สุขภาพจิต	-	-	-	190.49	54.70	20
เหตุผลเชิงจริยธรรม	-	-	-	42.98	5.85	10

หมายเหตุ เครื่องมือวัดทุกชุดใช้มาตรฐานประเมินค่า 6 หน่วย ยกเว้นสุขภาพจิต

n = จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

k = จำนวนข้อคำถามในเครื่องมือวัด

จากตาราง 1 เมื่อเปรียบเทียบลักษณะทางพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา วิถีชีวิตแบบพุทธ และความเชื่อทางพุทธศาสนา ในกลุ่มครูและพยาบาล พบว่า กลุ่มพยาบาลมีลักษณะทางพุทธศาสนาสูงกว่ากลุ่มครูเล็กน้อย คะแนนจากแบบวัดทั้งสามแสดงให้เห็นว่า ทั้งครูและพยาบาลมีลักษณะทางพุทธศาสนาอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างไปทางสูง

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀
							กลุ่มครู			
X ₁		-.00	-.00	.06	-.05	-.11	.06	-.01	-.06	.12*
X ₂	.07		.42*	.45*	.22*	.13	-.02	.21*	-.02	-.00
X ₃	.08	.58*		.51*	.45*	.35*	-.03	.40*	.29*	.11
X ₄	.14*	.53*	.72*		.37*	.32*	.15*	.35*	.13*	.11
X ₅	.08	.10	.12	.10		.58*	.14*	.59*	.11	.17
X ₆	-.04	.09	.16*	.11	.08		.32*	.48*	.21*	.22*
X ₇	.21*	.26*	.33*	.42*	.17*	.19*		.18*	.24*	.12
X ₈	.06	-.14	-.15*	-.05	-.36*	.00	-.11		.14*	.21*
X ₉	-.05	.22*	.30*	.29*	.28*	.03	.31*	-.28*		.04
									กลุ่มพยาบาล	

* $p < .05$

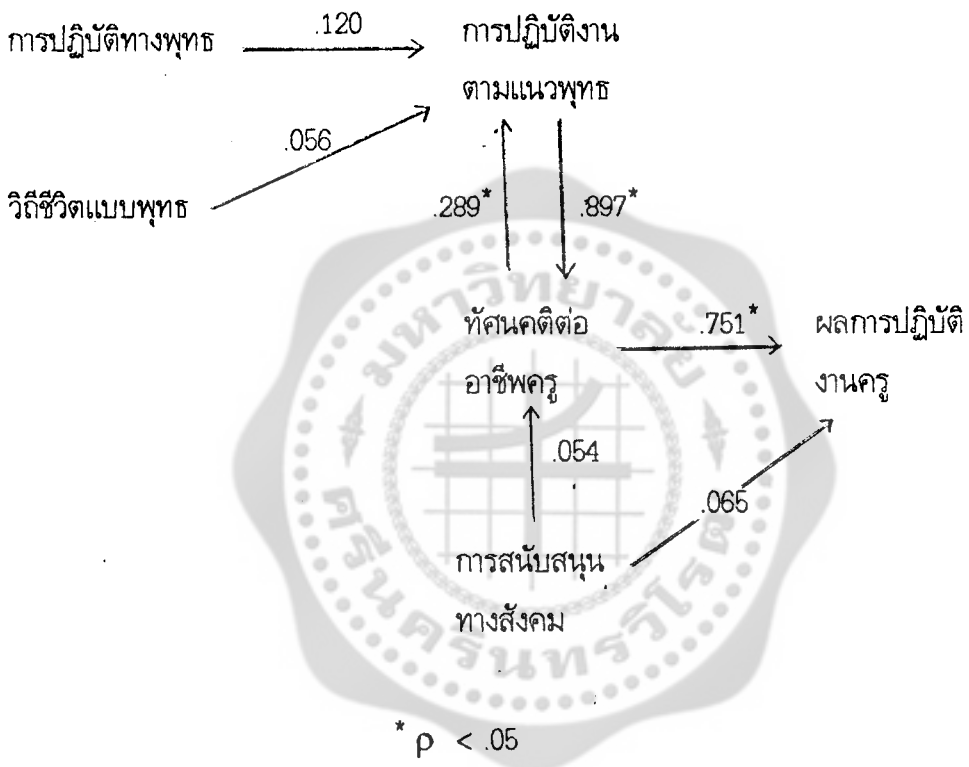
คำอธิบายตัวแปรในกลุ่มพยาบาล

- X_1 = อายุ
 X_2 = ความเชื่อทางพุทธศาสนา
 X_3 = การปฏิบัติทางพุทธศาสนา
 X_4 = วิถีชีวิตแบบพุทธ
 X_5 = ทศนคติต่ออาชีพ
 X_6 = เหตุผลเชิงจริยธรรม
 X_7 = ผลการปฏิบัติงานพยาบาล
 X_8 = สุขภาพจิต
 X_9 = การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

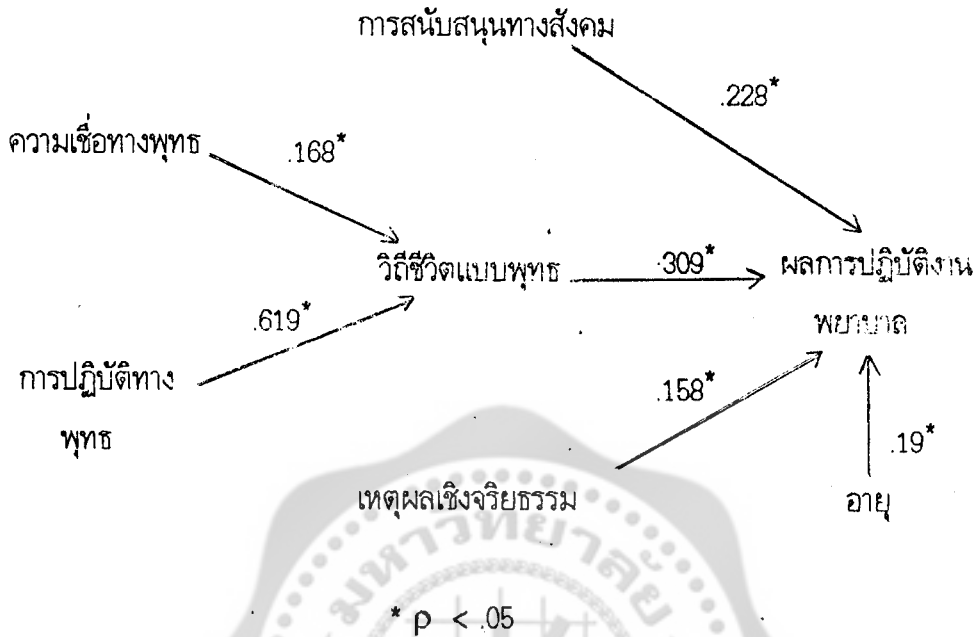
คำอธิบายตัวแปรในกลุ่มครู

- X_1 = อายุ
 X_2 = ความเชื่อทางพุทธศาสนา
 X_3 = การปฏิบัติทางพุทธศาสนา
 X_4 = วิถีชีวิตแบบพุทธ
 X_5 = การปฏิบัติงานตามแนวพุทธ
 X_6 = แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 X_7 = การรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อม
 X_8 = ทศนคติต่ออาชีพ
 X_9 = ความเชื่ออำนาจภายใน-นอกตน
 X_{10} = ผลการปฏิบัติงานครู

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างระหว่างลักษณะทางพุทธ ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงาน ปรากฏดังนี้

รูป 4 สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นในกลุ่มตัวอย่างครู

รูป 5 สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นในกลุ่มตัวอย่าง พยายาล

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลข้างต้นใช้โปรแกรม LISREL 7 (Joreskog, K.G. and Sorbom, D., 1989) มีค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน

กลุ่มตัวอย่าง	d.f	χ^2	p	GFI	AGFI	สรุปรวม
ครู	2	0.17	.917	1.0	.998	กลมกลืน
พยายาล	5	8.80	.117	.992	.953	กลมกลืน

จากตารางค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าแบบจำลองความแปรปรวนร่วมที่ได้จากการประมาณค่าและจากข้อมูลจริงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความพอดี อีกทั้งค่าดัชนี GFI และ AGFI มีค่าใกล้เคียงหนึ่ง เป็นการยืนยันว่าโมเดลมีความพอดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มครู สรุปได้ว่า

1. การปฏิบัติทางพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุ มีอิทธิพลเป็นบวกต่อการปฏิบัติตามแนวพุทธ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน .12 และ .06 ตามลำดับ

2. การปฏิบัติงานตามแนวพุทธ เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุมีอิทธิพลทางบวกต่อทัศนคติต่ออาชีพครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเป็น .897

3. ทัศนคติต่ออาชีพครู เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุ มีอิทธิพลทางบวกต่อการปฏิบัติงานครูแนวพุทธ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเป็น .75 และเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการปฏิบัติงานตามแนวพุทธ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเป็น .289

4. ลักษณะทางพุทธศาสนาส่งผลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานครู ผ่านการปฏิบัติงานตามแนวพุทธ และทัศนคติต่ออาชีพครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มพยาบาล สรุปได้ว่า

1. ความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธ เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางบวกต่อวิถีชีวิตแบบพุทธ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเป็น .17 และ .62 ตามลำดับ

2. ไม่พบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของลักษณะทางพุทธต่อลักษณะทางจิต

3. วิถีชีวิตแบบพุทธ ส่งผลทางตรง โดยมีอิทธิพลเป็นบวกต่อการปฏิบัติงานพยาบาล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเป็น .31

ผลการเปรียบเทียบ R^2 ของตัวทำนาย 2 ชุดคือ ลักษณะทางพุทธ ประกอบด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และวิถีชีวิตแบบพุทธ ลักษณะทางจิต ประกอบด้วยทัศนคติต่ออาชีพและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม เมื่อใช้ทำนายผลการปฏิบัติงาน ปรากฏในตาราง ดังนี้

ตาราง 4 ค่า R^2 และ ค่าสถิติ F ของตัวทำนายชุดลักษณะทางจิต และลักษณะทางพุทธศาสนา เมื่อใช้ทำนายผลการปฏิบัติงานในกลุ่มครู และพยาบาล

	ลักษณะทางจิต		ลักษณะทางพุทธศาสนา	
	R^2	F	R^2	F
ครู	.05	10.78*	.02	3.20*
พยาบาล	.10	16.89*	.18	20.60*

* $p < .05$

ค่า R^2 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบค่า R^2 ระหว่างตัวทำนายชุดลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิต พบว่า ในกลุ่มครู ลักษณะทางจิตใช้อธิบายผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าตัวแปรลักษณะทางพุทธศาสนา ในขณะที่ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานพยาบาลกลับพบผลตรงกันข้าม คือพบว่า ตัวแปรชุดลักษณะทางพุทธศาสนาอธิบายผลการปฏิบัติงานได้สูงกว่าตัวแปรลักษณะทางจิต

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อศึกษาอิทธิพลของศาสนาในรูปของความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตแบบพุทธ ต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของและพยาบาล โดยสาเหตุที่เลือกศึกษาในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองนี้เพราะเป็นกลุ่มอาชีพที่ถูกคาดหวังจากสังคมให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูง และเพื่อให้การศึกษามีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีการค้นพบจากผลงานวิจัยที่ทำขึ้นในประเทศไทย ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงกับการปฏิบัติงานครู และพยาบาล เพื่อทำการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และศึกษาความเกี่ยวข้องของตัวแปรในเชิงสาเหตุ - ผล ระหว่างตัวแปรกลุ่มลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต และการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. งานวิจัยเรื่องนี้พบว่าคนไทยในวัยทำงานมีอายุประมาณ 30 - 40 ปี ที่ประกอบอาชีพครูและพยาบาล มีลักษณะทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และวิถีชีวิตแบบพุทธ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสูง คือมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 4.0 ถึง 4.6 จากมาตราวัด 6 ระดับ (คะแนนสูงสุด 6 คะแนน) โดยที่ครูมีลักษณะทางพุทธต่ำกว่าพยาบาลเล็กน้อย ผลงานวิจัยบ่งชี้ว่าชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธมีความเชื่อและพฤติกรรมทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี (2536) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัด 3 แบบข้างต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูในสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 76 คน อายุเฉลี่ยประมาณ 38 - 44 ปี มีความเชื่อทางพุทธศาสนา 4.6 คะแนน การปฏิบัติทางพุทธศาสนา 4.9 คะแนน และวิถีชีวิตแบบพุทธ 4.7 คะแนน และงานวิจัยของ งามตา วรินทร์านนท์ (2536) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา - มารดามีจำนวน 548 คน มีความเชื่อทางพุทธศาสนาเฉลี่ยโดยประมาณ 4.3 คะแนน การปฏิบัติทางพุทธศาสนาโดยเฉลี่ยประมาณ 4.8 คะแนน และวิถีชีวิตแบบพุทธโดยเฉลี่ยประมาณ 4.4 คะแนน จากผลงานวิจัยทั้งสามเรื่อง ซึ่งใช้แบบสอบถามลักษณะทางพุทธชุดเดียวกันนี้ แสดงให้เห็นว่า

ศาสนาพุทธยังมีผลต่อชาวไทยโดยแสดงออกทางความเชื่อ การปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตประจำวันในระดับสูง แม้ว่าในสภาพของสังคมปัจจุบันที่ภาพพจน์ของพระสงฆ์ถูกทำให้เสื่อมเสียอยู่บ่อย ๆ

2. การวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis) เพื่ออธิบายความเกี่ยวข้องเชิงสาเหตุของตัวแปรลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต และผลการปฏิบัติงาน พบว่า ลักษณะทางพุทธศาสนา อธิบายผลการปฏิบัติงานในกลุ่มครู และกลุ่มพยาบาลแตกต่างกัน

กล่าวคือ ในกลุ่มครู พบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ การเลือกงานอดิเรก การคบเพื่อนไปในแนวทางพุทธศาสนา จะส่งผลทางบวกต่อบุคคลให้มีความทำงานโดยใช้หลักพุทธศาสนา คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งจะส่งผลทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไปของครูผ่านทัศนคติต่ออาชีพครู ซึ่งสรุปได้ว่า "ลักษณะทางพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การปฏิบัติงานตามแบบพุทธ เป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญต่อการมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู" ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานครูอีกทอดหนึ่ง

ในกลุ่มพยาบาล พบว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ส่งผลทางบวกต่อวิถีชีวิตแบบพุทธ ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของพยาบาล

3. ความเกี่ยวข้องในกลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธศาสนา พบว่าความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุของวิถีชีวิตแบบพุทธอย่างชัดเจนในกลุ่มพยาบาล กล่าวโดยละเอียดคือ ความเชื่อในเรื่องพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้แก่ ความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ นิพพาน มีผลต่อบุคคลในเรื่องของการคบเพื่อน การเลือกอาชีพ การช่วยเหลือสังคม การใช้เวลาว่างไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์และถูกต้องตามศีลธรรมอันดี ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดจิตวิทยาพุทธศาสนาที่กล่าวว่าการปลูกฝังความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการแสดงออกทางศีลธรรมทั่ว ๆ ไป หรือคุณธรรม และจริยธรรม (วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2527 : 17) และจากผลงานวิจัยก็พบว่าเด็กนักเรียนที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูงจะมีการคบเพื่อนที่เหมาะสมด้วย (วรรณะ บรรจง, 2537 ; จิรวัดนา มั่นยืน, 2536)

4. ลักษณะทางพุทธศาสนากับผลการปฏิบัติงาน พบว่าวิถีชีวิตแบบพุทธมีผลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาล กล่าวคือพยาบาลที่มีกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่แสดงถึงการมีศีลธรรมอันดี มีความใกล้ชิดศาสนา โดยการไปวัด การทำบุญ ให้ทาน การใช้เวลาว่างศึกษาธรรมะ จะส่งผลให้เขาเป็นพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยสูงอายุด้วยความเมตตา กรุณา สุภาพอ่อนโยน เสียสละและรับผิดชอบ

ขอบ ผลงานวิจัยในส่วนนี้อธิบายได้ว่าพุทธศาสนาได้สั่งสอนให้บุคคลอยู่ร่วมกันโดยมีความเมตตา แบ่งปัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2533) อันส่งผลทำให้ผู้ที่มีวิถีชีวิตแบบ พุทธมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตากรุณา นอกจากนี้ยังมีการค้นพบในทำนองเดียวกันนี้ใน ประเทศทางตะวันตกด้วยคือ พบว่าบุคคลที่มีความเชื่อทางศาสนาสูงจะเป็นผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือผู้อื่นสูงกว่าบุคคลที่มีความเชื่อทางศาสนาต่ำ (Spilka, B. and others, 1985 : 274-278)

5. เปรียบเทียบอำนาจในการทำนายผลการปฏิบัติงานครู และพยาบาล พบว่า ในกลุ่ม พยาบาล ตัวแปรลักษณะทางพุทธศาสนามีอำนาจในการทำนายสูงกว่าตัวแปรลักษณะทางจิต แต่ใน กลุ่มครูพบผลตรงกันข้าม กล่าวคือ ตัวแปรลักษณะทางจิต มีอำนาจในการทำนายสูงกว่าตัวแปร ลักษณะทางพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานุคคลของประเทศชาติ การปฏิบัติงานใน อาชีพครูได้ดีหรือไม่นั้น ต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ กล่าวคือ เห็นประโยชน์ และคุณค่าของการ เป็นครู จากผลงานวิจัยนี้พบว่า พุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างทัศนคติต่อ อาชีพครู การจัดประสบการณ์ทางศาสนาให้กับครู และนักศึกษาครูจึงควรส่งเสริมอย่างยิ่ง

2. พยาบาลเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม และจากผลงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึง อิทธิพลของพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ โดยเฉพาะงานพยาบาล ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และให้การอบรมพยาบาล น่าจะมีการจัดให้มีประสบการณ์ทางศาสนาทั้ง ทางตรงและทางอ้อมให้กับพยาบาลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่น่าจะต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งมากกว่านี้ เพราะ ศาสนาเป็นสิ่งแวดล้อมของคนไทย ที่ส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาหลักธรรมโดยละเอียด วิธีการถ่ายทอดหลักธรรม และผลที่มีต่อบุคคลไปพร้อม ๆ กัน น่าจะเป็นงานวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่ต้องมีการศึกษาต่อไป

2. การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลพร้อม ๆ กันทุกตัวแปร ดังนั้นการที่วิเคราะห์แล้วพบว่า ทักษะคิดต่ออาชีพครู มีอิทธิพลทางบวกต่อการปฏิบัติงานครู ในทางปฏิบัติอาจพบว่า เมื่อส่งเสริมให้ครูมีทักษะคิดต่ออาชีพครูสูง หรือ คัดเลือกเฉพาะครูที่มีทักษะคิดต่ออาชีพครูสูงแล้ว ผลการปฏิบัติงานของครูเหล่านี้จะสูงด้วย แต่มีอาจกล่าวยืนยันได้ว่าทักษะคิดเป็นสาเหตุของการปฏิบัติงานดีหรือไม่ดี ดังนั้นการศึกษาวิจัยแบบการศึกษาระยะยาว เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทักษะคิดต่ออาชีพครู และ ผลปฏิบัติงานครูจึงเป็นเรื่องที่น่าจะทำการวิจัยต่อไป

3. การวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปลี่ยนทักษะคิดต่ออาชีพครู และการวิจัยเพื่อพัฒนาการสนับสนุนทางสังคมในอาชีพพยาบาล น่าจะเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อวงการครู และ พยาบาล

บรรณานุกรม

- บุญศรี ศรีสุทธิสะอาด. การศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบความเกรงใจ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างนักเรียนไทยเชื้อสายไทยกับนักเรียนไทยเชื้อสายจีน . ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดภาคใต้. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516.
- คณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและกำหนดหลักวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์.
สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2530.
- งามตา วรินทร์านนท์. ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร. รายงานการวิจัยฉบับที่ 50 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- จัญญะ เรืองประพันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยหลักการเรียนเพื่อรู้แจ้ง กับ การสอนตามคู่มือครู. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มศว. ประสานมิตร 2531.
- จันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผู้นำกับความเกรงใจ และโลกทัศน์แบบควบคุมภายใน - ภายนอก. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2521 . อัดสำเนา.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. ความคิดเกี่ยวกับสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ ในสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2533.
- จิรวัดนา มั่นยืน. ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

ฉกาจ ชัยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชใน
พุทธศาสนาของชายไทยในภาคใต้. รายงานการวิจัยฉบับที่ 43. สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. การวัดทัศนคติเพื่อทำนายพฤติกรรม. เอกสารชุดการวิจัยชั้นสูงทาง
พฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

เดือน ดาดี้. พุทธปรัชญา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.

ธานี กลิ่นเกษร. ผลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทิริ - โอบตโปปะ และทัศนคติต่อ
พุทธศาสนาของนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคพัทลุง. ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

ธิติมา จำปรัตน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
ของนักศึกษาพยาบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533. อัดสำเนา.

นกเล็ก สุขถิ่นไทย. ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ต่อพุทธ-
ศาสนา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.

นิภา คิตประเสริฐ. การเปรียบเทียบค่านิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการ ของ
นักศึกษาพยาบาล และพยาบาลที่มีระยะเวลาของประสบการณ์การปฏิบัติงานในคลินิก
แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.

บรรพต วีระสัย. ขอบเขตและสาระของสังคมวิทยา ในสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2530.

ปัญญา แก้วเกตุดทอง, พลตรี. ประโยชน์ 3 ชั้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2528.

บำรุง บุญยงค์. การศึกษาผลการสอนแบบสืบสวน - สอบสวน ความคิดสร้างสรรค์ และ
ทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมจากภายนอกตน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514. อัดสำเนา.

บุญรับ คักดีมณี. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ.
ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
อัดสำเนา.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช. 2520.

ประกาศรี สีท่าไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม กรุงเทพฯ : โครงการตำรา
และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

พระเทพเวที. ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2532.

พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต). ศาสนาและเยาวชน กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2533.

พระมหาวิระ ถาวโร. พุทธธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร, 2523.

พระราชาวมณี. พุทธธรรม : มัชฌิมนิกาย/มัชฌิมนิกายปฏิบัติ ฉบับปรับปรุงและขยายความ
กรุงเทพฯ : คณะธรรมจริยธรรม พิมพ์เผยแพร่, 2525.

พระศาสนโสภณ. สวดมนต์แปล. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2526.

พระศรีสุทธิทวี. ตายแล้วไปไหน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2530.

พระโสภณคณภรณ์. พระพุทธศาสนาปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : สภาการศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2522.

พัชชา เบกานนท์. การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

พจน์ ศรีทองนาค. ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับขันติ - โสรัจจะ เพื่อเป็นแนวทางในทางอันหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต แผนกจิตวิทยา-สังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.

พัฒน์นาดี เสรินทวัฒน์. ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.

พิฑูร มลิวัลย์. พระพุทธศาสนาสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.

พุทธจักรปฏิบัติธรรม, ศูนย์. ก่อนไปวัด. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์ต จำกัด, 2520.

มนตรี อันทรรักษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติแบบควบคุมจากภายใน - ภายนอกตน ทัศนคติทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อโชคลางในกลุ่มผู้มีอาชีพครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

รัตนา ไกรสีหนาท. การศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ สุขภาพจิต และความพึงพอใจในงาน
ของพยาบาลวิชาชีพกับพยาบาลเทคนิค. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

ละอองทิพย์ พลาณภาพ. สุขภาพจิตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อม
ต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2533. อัดสำเนา.

เล็ก กาญจผล. จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในองค์กร. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.

วรรณะ บรรจง. ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดิน
ธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2537.

วไลพร ภาวุฑานนท์ ณ มหาสารคาม. จิตวิทยาพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : ภาควิชามนุษยศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

วันทนีย์ วิชัยคำ. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชาและต่างชั้นปี ที่มีต่อ
พระพุทธศาสนา. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : วิทยาลัย
วิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515.

วิชัย เอียดบัว. ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการ ของ
ครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

วิเชียร รักการ. การวิจัยเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาศัมคร : ศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2522. อัดสำเนา.

วีระชาติ แก้วไสย. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.

ศักดิ์ชัย นิรุญทวี. ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

สมชัย วงษ์นายะ. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2528.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.

สำรวย วรเดชะคงคา. ผลการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่วัดม่วง ขตหนองแขม กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

สุภรณ์ ศรีมูล. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.

สุริยะ พันธุ์ดี. ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าวในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. ปรินญาณีพนธ์ วิทยาศาสตร์-มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

อริสธรรม ดีระดอม. การศึกษาเปรียบเทียบผลของจริยธรรมทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาที่มีต่อพฤติกรรมของพยาบาลชาวพุทธและคริสต์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.

อ้อมเดือน สดมณี. ผลของการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู. ปรินญาณีพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

Crisham, Patricia. " Measuring Moral Judgment in Nursing Dilemma, " Nursing Research. 30(2) : 104 - 110 ; March - April 1981.

Eysenck, H.J. Crime and Personality. London : Paladine, 1970.

Hayman, M. "Locus of Control and Achievement : the confirmation of a theoretical expectation, " The Journal of Psychology. 87 : 263 - 267 ; 1985.

Joreskog , K.G. and Sorbom , D. LISREL VII. Chicago : National Educational Resources, 1989.

Katz , D. and Kahn , R. The Social Psychology of Organizations. New York : Wiley, 1966.

- Keiser, George J. and Ida M. Bickle. "Attitude change as a Motivation Factor," Nursing Research. 29(5) : 290 - 294 ; September - October 1980.
- Ketefian, Shake. "Moral Reasoning and Moral Behavior Among Selected Groups of Practicing Nurses," Nursing Research. 30(3) : 171 - 176 ; May - June 1981.
- Lathrop, R.F. "A Study of the relationship between teacher absence behavior and morale," DAI. 40 : 2391 - A ; November 1979.
- Lickona, T. Moral Development and Behavior. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1976.
- Rotter, J. "Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement," Psychological Monograph. No 609. 1966.
- Russell, D. and others. "Job related stress, social support, and burnout among classroom teachers," Journal of Applied Psychology. 72(2) : 269 - 274 ; 1987.
- Sanzenbach, Paul. "Religion and Social Work : It's Not That Simple !," Social Case Work. 70(9) : 571 - 572 ; November 1989.
- Sarason, Irwin G. and others. "Assessing social support : the social support questionnaire," Journal of Personality and Social Psychology. 44(1) : 127 - 139 ; 1983.

Schaefer, C., L.C. Coyne and R.S. Lazarus. " The health - related functions of social support, " Journal of Behavioral Medicine. 4 : 381 - 406 ; 1981.

Smither , R.D. , The Psychology of Work and Human Performance. New York : Harper and Row, 1988.

Spilka , B. and others. The Psychology of Religion. New Jersey : Prentice - Hall , Inc., 1985.

Strickland, Benjamin F, " A Study of Factor Affecting Administrative Unit of North California, " Dissertation Abstracts International. 23(12) : 4598A - 4599A; 1963.

ภาคผนวก

เครื่องมือวัด

ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

คำถามชุดนี้เกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติของคนไทย ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละประโยคที่ให้มา แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงหรือไม่จริง สำหรับท่านมากน้อยเพียงใด ถ้า "จริง" ขอให้ท่านพิจารณาว่า จริงในปริมาณใดจาก จริงที่สุด จริง หรือค่อนข้างจริง ถ้า "ไม่จริง" ก็ขอให้ท่านพิจารณาว่า ไม่จริงในปริมาณใดจาก ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง หรือไม่จริงเลย โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้ฉันมีความสุขอย่างแท้จริง

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. พระสงฆ์บางรูปได้ช่วยให้ฉันใกล้ชิดและศรัทธาในศาสนามากยิ่งขึ้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. ฉันเชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อตายแล้วก็จบสิ้นเพียงแค่นั้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. ความเชื่อที่ว่า "ชีวิตเป็นทุกข์" เป็นการมองโลกในแง่ร้าย และเป็นเรื่องเหลวไหล

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. ฉันเชื่อว่าบุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่ฉันสามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ฉันเชื่อว่านรกสวรรค์และภพภูมิต่าง ๆ เป็นเรื่องมมาย

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. พระพุทธเจ้ามีความสำคัญต่อชีวิตของฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. ฉันเป็นคนดีได้โดยไม่จำเป็นต้องสนใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. การพัฒนาตนเองเพื่อเข้านิพพาน เป็นสิ่งที่ไม่เกินความพยายามของมนุษย์

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

10. ฉันซาบซึ้งในความเมตตาของพระพุทธเจ้าต่อมวลมนุษย์

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

11. ฉันพร้อมที่จะพูดปด ถ้าคำพูดนั้นจะช่วยให้ฉันได้รับประโยชน์

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

12. ฉันเห็นว่าการสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอน เป็นการกระทำที่ไร้สาระ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

13. คงต้องรอให้ร่ำรวยกว่านี้ก่อน ฉันจึงจะทำบุญให้ทานแก่ผู้อื่น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. ฉันดื่มสุรา และ/หรือเบียร์ โดยไม่สนใจว่าจะผิดศีลหรือไม่

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

15. ฉันไม่คิดว่าการทำสมาธิจะให้ประโยชน์อะไรแก่ฉันได้

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. การแอบหยิบของราคาเพียงเล็กน้อยจากร้านค้า ไม่น่าจะเป็นความผิด เพราะเจ้าของร้านได้กำไรจากสินค้าอื่น ๆ มากอยู่แล้ว

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

17. ฉันขอแนะนำให้คนอื่นอ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนา

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

18. ฉันจะอาฆาตเคียดแค้นคนที่จงใจทำให้ฉันเจ็บช้ำน้ำใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

19. การตกปลาเป็นเกมกีฬาที่น่าตื่นเต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

20. ฉันจะคำนึงถึงเรื่องบาปบุญก่อนตัดสินใจกระทำการหนึ่งสิ่งใดเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

คำแนะนำในการตอบ

แบบวัดชุดนี้มีความประสงค์ที่จะวัดความรู้สึกเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในยามที่ท่านมีปัญหาด้านต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ท่านได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนมากน้อยเพียงใดจากบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่าน คือ หัวหน้าตึก (หัวหน้าพยาบาล) เพื่อนพยาบาล ญาติ และคนนอกวงการทำงาน (รวมถึงเพื่อนที่ไม่ใช่พยาบาล หรือสามี หรือบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้เช่น พ่อแม่ ญาติ ฯลฯ ในกรณีที่ไม่มีบุคคลอื่นให้ตอบว่าไม่จริงที่สุด) ขอความกรุณาให้ท่านอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ บนเส้นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. หัวหน้าตึกฯ ได้ช่วยให้ข้อเสนอแนะแก่ท่านในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. ญาติและคนนอกวงงานจะให้การส่งเสริมสนับสนุนท่านในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. เพื่อนพยาบาลมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. เพื่อนพยาบาลไม่ได้ไปลอบโยนท่านเมื่อท่านมีความมกลัดกลุ้มใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. ญาติและคนนอกวงงานมีความรักใคร่สนิทสนมกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. เพื่อนพยาบาลจะไม่ได้ช่วยให้ท่านพ้นจากภาวะวิกฤติอย่างเต็มกำลังความสามารถของเขา

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. หัวหน้าตึกฯ ไม่สนับสนุนส่งเสริมท่านในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. เพื่อนพยาบาลมักพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็นกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. ญาติและคนนอกวงงานมักพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็นกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

10. หัวหน้าตึกฯ ปล่อยให้ท่านเมื่อท่านมีความกลัดกลุ้มใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

11. หัวหน้าตึกฯ ไม่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็นกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

12. เพื่อนพยาบาลได้ช่วยให้ข้อเสนอแนะแก่ท่านในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

13. หัวหน้าตึกฯ จะเป็นผู้ช่วยให้ท่านพ้นจากภาวะวิกฤติอย่างเต็มกำลังความสามารถของเขา

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. ญาติและคนนอกวงงานจะไม่ช่วยให้ท่านพ้นจากภาวะวิกฤติอย่างเต็มกำลังความสามารถของเขา

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

15. หัวหน้าตึกฯ จะให้ความช่วยเหลือแก่ท่านเมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือในแง่วัตถุปัจจัย เช่น เงินจำนวนไม่มากนัก

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. ญาติและคนนอกวงงานปละบโยนท่านเมื่อท่านมีความกลัดกลุ้มใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

17. เพื่อนพยาบาลช่วยเหลือท่านเสมอในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

18. ญาติและคนนอกวงงานจะให้ความช่วยเหลือแก่ท่านเมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือในแง่วัตถุปัจจัยต่าง ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

19. เพื่อนพยาบาลไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ท่านเมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือในแง่วัตถุปัจจัยต่าง ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

20. หัวหน้าตึกฯ ไม่ได้ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

21. ญาติและคนนอกวงงานไม่ได้ช่วยให้ข้อเสนอแนะแก่ท่านในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดทัศนคติต่ออาชีพพยาบาล

คำแนะนำในการตอบ

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาดูว่า ข้อความแต่ละข้อนั้น ท่านมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับความคิดเห็นให้ตรงกับข้อความด้านล่างเพียงช่องเดียว ตามความหมายดังนี้

ด้านค่านิยมของสังคม

1. อาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่มีสวัสดิการดีกว่าวิชาชีพอื่น ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. อาชีพพยาบาลมีฐานะต่ำต้อยกว่าวิชาชีพอื่นในสังคม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. ผู้มีอาชีพพยาบาล เป็นผู้ที่ยกคนอื่นอยากคบหาสมาคมด้วย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. อาชีพพยาบาลมีรายได้ไม่คุ้มค่ากับความเหนื่อยยาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. อาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่ไม่ได้รับการยกย่องจากสังคม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ผู้มีอาชีพพยาบาล ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. ท่านแนะนำบุตรหลานให้เลือกอาชีพพยาบาล

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ด้านลักษณะวิชาชีพ

1. อาชีพพยาบาล ทำให้สามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ได้ทุกโอกาส

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. งานพยาบาล เป็นงานที่ต้องใกล้ชิดความโศกเศร้า น่ารังเกียจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. อาชีพพยาบาล ทำให้ท่านรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. อาชีพพยาบาล ทำให้ท่านมีชีวิตสดุดเหตุ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ท่านรู้สึกท้อแท้ที่ต้องมีอาชีพพยาบาล

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. อาชีพพยาบาล ทำให้ท่านเกิดความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ด้านปฏิบัติงาน

1. วิชาชีพพยาบาลทำให้ท่านต้องปฏิบัติงานหนักติดต่อกันในแต่ละวัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. การปฏิบัติงานพยาบาลเป็นงานที่น่าสนใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. การปฏิบัติงานพยาบาลทำให้สุขภาพทรุดโทรม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. อาชีพพยาบาล ทำให้ท่านพักผ่อนไม่เพียงพอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. เมื่อปฏิบัติงานพยาบาล ท่านอยากให้มันเป็นครั้งสุดท้ายที่จะต้องทำ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. การปฏิบัติงานพยาบาลช่วยให้ท่านมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. การปฏิบัติงานพยาบาลเป็นการใช้แรงงานมากกว่าความรู้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. การปฏิบัติงานพยาบาลทำให้ท่านเกิดความเบื่อหน่าย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. ถ้าเลือกประกอบอาชีพอื่นได้ท่านจะไม่ทำงานพยาบาล

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

จริงที่สุด

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

ไม่จริงเลย

แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

คำแนะนำในการตอบ

คำถามต่อไปนี้เป็นเรื่องสั้น ๆ ของบุคคลที่เผชิญกับสถานการณ์ที่เขาต้องตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อท่านอ่านให้ท่านหยุดคิดถึงเหตุผล ว่าถ้าท่านเป็นคน ๆ นั้น ท่านจะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุผลใด เมื่อท่านได้เหตุผลแล้ว จึงอ่านคำตอบที่มีให้เลือก 6 คำตอบในแต่ละเรื่อง คำตอบใดตรงกับเหตุผลที่ท่านคิดไว้ล่วงหน้ามากที่สุด ก็ขีดเครื่องหมาย ✓ หน้าตัวเลือกนั้น ในการตอบคำถาม ให้เลือกคำตอบได้ในแต่ละข้อ

- ถ้าหน่วยแพทย์และพยาบาลเคลื่อนที่มาขอรับบริจาคโลหิตที่โรงเรียนของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะไม่ร่วมในการบริจาคโลหิต เพราะ
 - เป็นการเสียสละที่ได้ผลไม่คุ้มค่า
 - เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาสุขภาพของตัวเอง
 - ข้าพเจ้ากลัวว่าจะรู้สึกเจ็บ และเมื่อบริจาคโลหิตแล้วจะทำให้ร่างกายอ่อนแอ ติดโรคได้ง่าย
 - บุคคลไม่จำเป็นจะต้องละอายใจตนเองเมื่อไม่ได้บริจาคโลหิต เพราะการทำความดีนั้นทำได้หลายทาง
 - ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าเพื่อน ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าเป็นคนใจแคบ เพราะมีเพื่อนข้าพเจ้าหลายคนที่ยังจะไม่ยอมบริจาคโลหิต
 - คนที่ไม่บริจาคโลหิตเพราะมีเหตุผลอันสมควร ย่อมไม่ทำให้ความภูมิใจในตนเองลดลง

2. ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรีบนำคนเจ็บหนักไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญรถติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้น ข้าพเจ้าจะหยุดรถตามกฎหมาย เพราะ
- เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษาตามกฎหมาย
 - ข้าพเจ้ากลัวจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย
 - การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้ไม่ฉลาดบาปบุญญา
 - ข้าพเจ้าต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่ดี
 - ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่าน้อยกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
 - เป็นการป้องกันมิให้ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น
3. ถ้าข้าพเจ้าเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจขอร้องให้ข้าพเจ้าเป็นพยาน ข้าพเจ้าจะไม่เป็นพยานให้ เพราะ
- ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎเกณฑ์ใด ๆ
 - ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแก้แค้นภายหลัง
 - การปรักปรำผู้อื่น โดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริง เป็นสิ่งที่น่าละอายใจเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้
 - เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยานเพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่าข้าพเจ้าทำถูกต้องแล้ว
 - การเป็นพยานให้ตำรวจจะทำให้ข้าพเจ้ามีแต่ทางเสียมากกว่าทางได้
 - ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามีเหตุผลที่สมควร

4. ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ถึงแม้มีคนเข้าคิวคอยซื้อตั๋วเป็นแถวยาวมาก และถ้าไปต่อคิว ตั๋วอาจหมดเสียก่อน แต่ข้าพเจ้าก็จะเข้าคิวตามลำดับก่อนหลัง เพราะ
- ข้าพเจ้ากลัวการแย่งชิง ซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นได้
 - เป็นการรักษาความยุติธรรมที่ทุกคนต้องการ
 - เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษาความเป็นระเบียบของสังคม
 - ข้าพเจ้าอยากให้คนอื่นเห็นว่าข้าพเจ้ามีมรรยาทดี
 - ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีใครในแถวอยากให้ข้าพเจ้าแซงคิว เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากให้ใครมาแซงคิวข้าพเจ้าเช่นกัน
 - ข้าพเจ้ามาที่หลังคนอื่น ๆ จึงต้องรับผิดชอบในผลของการมาที่หลังนั้น
5. ถ้าข้าพเจ้าจำเป็นต้องซื้อของอย่างหนึ่ง แต่พ่อค้าเรียกราคาแพงกว่าปกติ เพราะรู้ว่าข้าพเจ้าจำเป็นต้องใช้ของสิ่งนั้น ถ้าเมื่อพ่อค้าคนนั้นทอนเงินเกินมาให้ ข้าพเจ้าจะไม่คืนเงินที่เกินให้คนขาย เพราะ
- คนที่ไม่ดีควรได้รับการกระทำตอบที่ไม่ดีเช่นเดียวกัน
 - พ่อค้าทอนเงินให้ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิที่จะเก็บเงินนั้นไว้
 - การรับเงินที่ทอนเกินมามีใช้การกระทำที่ผิดกฎหมาย
 - เงินนั้นแม้จะมีค่าเพียงเล็กน้อยแต่ก็ไม่ควรให้เสียไป
 - การสอนให้พ่อค้ารู้จักระมัดระวังผลประโยชน์ของตน ช่วยลดความเลอะอายใจของข้าพเจ้าที่จะรับเงินเกิน
 - ถ้าข้าพเจ้าคืนเงินให้พ่อค้า คนอื่น ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าโง่

6. ข้าพเจ้ามาทำงานแต่เช้าเป็นประจำ และมักจะมาถึงที่ทำงานเป็นคนแรก ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าการมาทำงานตั้งแต่เช้านั้น ทำให้ข้าพเจ้า

- ทำงานตอนเช้าทำให้เกิดสมาธิดี สมองโปร่ง ได้งานมาก และคุณภาพสูง
- สามารถหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุบนถนน
- เพื่อไม่ผิดระเบียบราชการเมื่อมาถึงที่ทำงานสาย
- ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งที่ตนเห็นสมควร
- อาจได้รับการพิจารณาความดีความชอบ
- ทำให้นายรัก และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน

7. ถ้าท่านมีโอกาสให้คำปรึกษาแนะนำลูกหลานหรือคนรู้จักที่กำลังตัดสินใจว่าจะเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาดีหรือไม่ ถ้าท่านเห็นว่าเขาควรที่จะเรียนต่อ ท่านจะให้เหตุผลกับเขาว่า

- ควรเรียนให้มาก ๆ เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งแก่ตนเองและผู้อื่นเมื่อโตขึ้น
- การเรียนให้มากจะช่วยให้ไม่ต้องทำงานที่เหนื่อยยาก ลำบากกาย
- การเรียนให้มากจะทำให้มีกินมีใช้อย่างสมบูรณ์พูนสุข
- ถ้ามีคนส่งเสริมให้เรียน หน้าที่ของคนในวัยนี้คือ เรียนหาความรู้ให้เต็มที่
- ควรเรียนให้มาก เพราะใคร ๆ ก็ชอบคบหาสมาคมกับคนที่มีความรู้และยกย่อง
- คนที่มีความรู้จะสามารถทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและส่วนรวมได้มาก

8. ถ้าวัยรุ่นในบ้านของท่านทะเลาะวิวาท ได้เถียง และลงไม้ลงมือกันเป็นประจำ ท่านเป็นผู้ใหญ่ในบ้าน ท่านจะห้ามปรามวัยรุ่นเหล่านี้ โดยท่านจะให้เหตุผลกับเขาว่า
- ถ้าไม่เลิกทะเลาะกัน ผู้ใหญ่จะลงโทษให้เจ็บตัว
 - การทะเลาะเบาะแว้งกันทำให้จิตขุ่นมัว และขาดความสุข
 - การทะเลาะกันจะไม่ช่วยแก้ปัญหาได้ แต่การปรับความเข้าใจกันอย่างสงบจะมีประโยชน์กว่า
 - การทะเลาะกันทำให้ขายหน้าชาวบ้าน ใคร ๆ จะเอาไปนินทาได้
 - เราทำดีกับคนอื่น เขาก็จะทำดีตอบแทนเรา ถ้าเราทำไม่ดีกับเขา เขาก็จะทำไม่ดีกับเรา
 - สมาชิกในบ้านเดียวกันมีหน้าที่จะต้องรักษาความสามัคคี และอภัยให้แก่กัน
9. เพื่อนบ้านของข้าพเจ้าปลุกต้นมะม่วงไว้ริมรั้วบ้าน และกิ่งที่ยื่นเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้ามีลูกมะม่วงกำลังสุกติดอยู่ ถ้าเจ้าของไม่ทราบ ข้าพเจ้าจะเก็บมะม่วงลูกนั้นก่อนขออนุญาตเจ้าของ เพราะ
- ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะขออนุญาตเขาทีหลัง และบ้านข้าพเจ้าจะมีโอกาสให้ของตอบแทนเขาได้
 - การกระทำดังกล่าวเหมาะสมกว่าการที่จะปล่อยให้มะม่วงนั้นเน่าเสียไปโดยเปล่าประโยชน์
 - เป็นการน่าละอายใจอย่างมากที่ทำเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าทำไปเพื่อตนเองจะได้รู้สึกรู้สของใจ เพื่อเป็นบทเรียนให้ข้าพเจ้าละเว้นจากการกระทำเช่นนี้ตลอดไป
 - การเก็บมะม่วงเพียงสองสามลูกของผู้อื่นมิใช่เป็นความผิดที่ร้ายแรงอะไร
 - ข้าพเจ้าคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงทำเช่นนี้จึงคงไม่มีใครว่าข้าพเจ้ามากนัก
 - กิ่งมะม่วงล้ำเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเก็บมะม่วงนั้น

10. ถ้าข้าพเจ้าขึ้นรถประจำทางที่มีคนโดยสารแน่นมาก และกระเป๋ารถล้มเก็บเงินค่าโดยสาร ข้าพเจ้าจะยื่นเงินค่าโดยสารให้เขา เพราะ

- ถ้าข้าพเจ้าเป็นกระเป๋ารถ ก็คงต้องการให้ผู้โดยสารเสียเงินค่าโดยสารโดยไม่ต้องตามทวง
- การช่วยเหลือผู้ที่บกพร่องต่อหน้าที่โดยไม่เจตนาย่อมเป็นการกระทำที่เหมาะสม
- ข้าพเจ้าต้องการจะป้องกันมิให้มีเรื่องบาดหมางกับกระเป๋ารถไม่ว่าในกรณีใด ๆ
- ข้าพเจ้าต้องการจะให้เป็นอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น
- เป็นหน้าที่ของผู้ใช้บริการที่จะต้องเสียค่าบริการ
- ข้าพเจ้าจะเกิดความละอายใจตนเองมากที่ถือโอกาสไม่ให้เงินแก่เขา

แบบวัดการปฏิบัติงานพยาบาล

คำแนะนำในการตอบ

สถานการณ์ต่อไปนี้ เป็นสถานการณ์สมมติที่มักจะเกิดขึ้นในการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุ ให้ท่านอ่านสถานการณ์ในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ บนเส้นที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

การพยาบาลด้านร่างกาย

1. เมื่อถึงเวลาอาหารเย็นของผู้ป่วย ซึ่งใกล้เวลาสิ้นสุดหน้าที่ของท่านในเวรนั้น บังเอิญมีผู้ป่วยสูงอายุซึ่งรับประทานอาหารเองลำบาก และท่านได้ดูแลป้อนอาหารผู้ป่วยอยู่ เมื่อถึงเวลาสิ้นสุดเวรท่านจะป้อนอาหารผู้ป่วยสูงอายุจนเสร็จแม้จะหมดเวลาเวร

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
2. เมื่อผู้ป่วยสูงอายุดื้อดึงไม่ยอมรับประทานยา ท่านใช้ความพยายามในการชักจูงให้ผู้ป่วยรับประทานยาจนได้

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
3. ในผู้ป่วยสูงอายุที่เช็ดตัวเองได้ช้าและไม่ถนัดนัก ท่านได้ช่วยดูแลให้ผู้ป่วยเช็ดตัวเอง

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
4. ในรายที่เป็นผู้ป่วยหมดหวัง ใช้เครื่องช่วยหายใจอยู่และแพทย์ลงความเห็นว่าจะไม่มีการช่วยฟื้นคืนชีพหากหัวใจหยุดเต้น ท่านได้ให้การพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุโดยเอาใจใส่ไม่น้อยกว่าผู้ป่วยปกติ

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
5. เมื่อถึงเวลาพลิกตัวผู้ป่วยสูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ท่านมักจะเลยเวลา

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ถ้าท่านให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่ผู้ป่วยสูงอายุ เพื่อส่งเสริมการรักษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพขึ้น แต่ผู้ป่วยดื้อไม่ปฏิบัติตาม ท่านได้ดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เอาใจใส่มากขึ้น

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. เมื่อผู้ป่วยสูงอายุบนปวดเมื่อยตามร่างกาย ท่านไม่เคยบีบนิ้วให้ผู้ป่วยเลย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. เวลาที่ผู้ป่วยปัสสาวะหรืออุจจาระรดที่นอน เมื่อท่านทราบจะรีบไปทำความสะอาด และเปลี่ยนผ้าปูที่นอนให้ผู้ป่วยทันที

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

9. ในผู้ป่วยสูงอายุที่เคลื่อนไหวไม่ได้ ท่านได้ทำกายบริหารให้บ้าง

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

10. ในผู้ป่วยสูงอายุที่ไม่ยอมให้ความร่วมมือในการรักษา เมื่อท่านได้อธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจแล้ว แต่ผู้ป่วยยังไม่ยอมให้ความร่วมมือ ก็ตามใจผู้ป่วย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

11. ท่านจะลืมทำความสะอาดปากและฟันผู้ป่วยสูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ หลังเช็ดตัวให้ผู้ป่วย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

การพยาบาลด้านจิตใจและอารมณ์

1. เมื่อมีผู้ป่วยสูงอายุที่หงุดหงิด จุนเจียวง่าย ก้าวร้าว มารับการรักษายาบาลในตึกของท่าน ท่านได้พยายามทำให้ผู้ป่วยสบายใจ โดยการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง เพื่อลดความก้าวร้าวของผู้ป่วย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. เมื่อต้องพบกับผู้ป่วยสูงอายุที่เรียกร้องความเอาใจใส่มาก ท่านจะไม่ใส่ใจผู้ป่วยนัก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ในการมีผู้ป่วยสูงอายุเจ็บป่วยเรื้อรัง ทำให้ท่านท้อแท้ สลดหดหู่ ท่านจะพูดคุยถึงความสนใจของผู้ป่วยให้เลืกคิดถึงแต่ตนเอง โดยเล่าเรื่องตลกขบขันหรือเรื่องที่ทำให้ผู้ป่วยสบายใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. ในผู้ป่วยสูงอายุที่มีความพิการ เช่น หูตึง หูหนวก พูดช้า ติดอ่าง ท่านจะอดทนและใจเย็นพอที่จะสื่อสารกับผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. เมื่อพบผู้ป่วยสูงอายุที่ก้าวร้าว มักใช้วาจาหยาบคายกับเจ้าหน้าที่ในทีมพยาบาลเสมอ หากผู้ป่วยใช้วาจาเช่นนั้นกับท่าน ท่านจะต่อว่าผู้ป่วยบ้าง และพยายามเข้าใกล้ผู้ป่วยเมื่อจำเป็น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ในผู้ป่วยสูงอายุที่ซึมเศร้ามาก แต่หากลูกหลานมาเยี่ยมเยียนพูดคุยจะแจ่มใสขึ้น เมื่อใดที่ลูกหลานกลับเพราะหมดเวลาเยี่ยม ผู้ป่วยจะดูเศร้า ๆ อีก ท่านจะให้ญาติเยี่ยมตามเวลาเช่นเดิม เมื่อหมดเวลาเยี่ยมก็ต้องกลับทันที เพราะกฎระเบียบต้องเป็นกฎระเบียบ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. เมื่อจะให้การพยาบาลกับผู้ป่วยที่ไม่รู้สึกตัว พุดไม่ได้ หรือไม่ค่อยรู้เรื่อง ท่านจะบอกผู้ป่วยให้
รับรู้อ่อนให้การพยาบาล

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. เมื่อผู้ป่วยสูงอายุต้องการพูดคุยระบายความรู้สึกกับท่าน ท่านจะตัดบทเพราะผู้ป่วยชอบพูด
เรียกร้องความสนใจ

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

9. ในผู้ป่วยสูงอายุที่แยกตัวชอบอยู่ตามลำพัง ส่วนใหญ่ท่านจะปล่อยให้ผู้ป่วยอยู่คนเดียวตามใจ
ผู้ป่วย

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

10. เมื่อผู้ป่วยสูงอายุในระยะที่อาการหนักและขาดกำลังใจอย่างมาก ต้องการให้ญาติอยู่ใกล้ชิด
ตลอดเวลา ท่านได้รายงานปัญหานี้ให้หัวหน้าตึกทราบ เพื่อให้หัวหน้าตึกพิจารณาอนุญาตให้
ญาติสามารถเยี่ยมผู้ป่วยได้นานขึ้นเป็นกรณีพิเศษนอกเหนือจากเวลาเยี่ยมปกติ

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

11. เมื่อต้องดูแลผู้ป่วยสูงอายุฐานะยากจน ท่านเคยกระทำสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ผู้ป่วยบางครั้ง เช่น
ซื้อขนมมาฝากผู้ป่วย หาดอกไม้ให้สักดอก ๆ ฯลฯ

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

การพยาบาลด้านสังคม

1. ในเด็กของท่านมีผู้ป่วยสูงอายุที่ถูกหลานนาน ๆ ครั้งจึงจะมาเยี่ยมผู้ป่วย เนื่องจากเป็นผู้ป่วยเรื้อรังมาได้รับการรักษาอยู่นาน ทำให้ลูกหลานไม่กระตือรือร้นที่จะมาเยี่ยม ท่านเข้าใจผู้ป่วยแต่ก็เห็นใจญาติผู้ป่วยเช่นกันว่าต้องเบียดเบียนเป็นธรรมดา ท่านจึงไม่ได้แก้ไขอะไรในปัญหานี้

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. กิจกรรมเพื่อคลายความเหงาที่ท่านได้กระทำให้ผู้ป่วยสูงอายุ ได้แก่ จัดโปสเตอร์เกี่ยวกับความเรียงการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย จัดช่วงเวลาให้ผู้ป่วยออกกำลังกาย เป็นต้น

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ในขณะที่ญาติมาเยี่ยมผู้ป่วยสูงอายุ และถึงเวลาที่ท่านต้องให้การพยาบาลผู้ป่วย ท่านจะให้การพยาบาลเท่าที่จำเป็นและน้อยที่สุดเพื่อให้ผู้ป่วยได้อยู่ใกล้ชิดญาติ

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. การติดต่อสื่อสารสำหรับผู้ป่วยสูงอายุกับผู้ป่วยอื่น ๆ ในเด็กของท่านเพื่อให้ผู้ป่วยมีเพื่อน ท่านไม่มีบทบาทอะไร นอกจากการดูแลผู้ป่วยตามปกติ

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. ในผู้ป่วยสูงอายุซึ่งมักจะสูญเสียบทบาทหลาย ๆ อย่างในชีวิตของตนเองไป ทั้งในหน้าที่การงานและครอบครัว ทำให้ผู้ป่วยมักจะคิดมาก ขาดความมั่นใจ ท่านจะพยายามชักจูงให้ผู้ป่วยปรับตัวด้วยการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทดแทน เช่น อ่านหนังสือ ทำการฝีมือ ฯลฯ และให้ผู้ป่วยนึกถึงความดีต่าง ๆ ที่เคยทำ

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ในกรณีที่มีผู้ป่วยสูงอายุที่ลูกหลานจะมีเวลามาเยี่ยมมานาน ๆ ครั้ง ได้มีลูกหลานมาเยี่ยมในขณะนั้น เมื่อถึงเวลาที่ต้องให้การพยาบาลแม้จะเป็นการพยาบาลที่ไม่เร่งด่วนนัก ท่านจะให้ การพยาบาลทันที เพราะคิดว่าไม่เป็นการเสียเวลามากเกินไป เพื่องานของท่านจะได้เสร็จ เรียบร้อย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. การประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยสูงอายุได้รับบริการที่เหมาะสมในด้านสังคม นั้น ท่านได้ทำการติดต่อกับนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเท่าที่จะทำได้เพื่อประโยชน์ของผู้ป่วย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

แบบวัดสุขภาพจิต

คำแนะนำในการตอบ

แบบวัดฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจสภาพการทำงานของพยาบาล สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยและพัฒนา จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบวัดนี้โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในส่วนที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นกับท่านบ่อยครั้งเพียงใด แบบวัดนี้มี 20 ข้อ แต่ละข้อมีคำถาม 2 ตอน โปรดตอบให้ครบทุกข้อและทุกตอนด้วย

1. ข้าพเจ้าจะอารมณ์เสียมากที่ต้องทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่ไม่มีความรับผิดชอบ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

2. ข้าพเจ้าจะรู้สึกหมดกำลังใจในการทำงาน เมื่อมีการเล่นพรรคเล่นพวกกัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

3. ข้าพเจ้าจะรู้สึกรำคาญมากถ้าต้องทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่ขาดความสามารถในการทำงาน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

4. ข้าพเจ้าจะรู้สึกเครียดมาก เมื่อมีคนในที่ทำงานของข้าพเจ้าขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

5. ข้าพเจ้าจะรู้สึกรำคาญมากถ้าที่ทำงานคับแคบและไม่สะอาด

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

6. ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดมากที่ได้รับเงินเดือนน้อย

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

7. ข้าพเจ้ารู้สึกเครียดมาก ถ้าสถานที่ทำงานไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย
------	----------	----------	------------

8. ข้าพเจ้าจะรู้สึกกลัวมาก ถ้าต้องทำงานที่เสี่ยงกับการทำผิดกฎระเบียบ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย
------	----------	----------	------------

9. ข้าพเจ้าจะรู้สึกกังวลมาก เมื่อต้องทำงานที่เสี่ยงกับความล้มเหลว

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย
------	----------	----------	------------

10. ข้าพเจ้าจะหมดกำลังใจมาก เมื่อผู้บังคับบัญชาไม่มีความยุติธรรมในการทำงาน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....

เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย
------	----------	----------	------------

11. ข้าพเจ้าจะรู้สึกกลุ้มใจมาก เมื่อผู้บังคับบัญชาไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของลูกน้อง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

12. ข้าพเจ้าจะกลุ้มใจมาก เมื่อเพื่อนพยายาลในหน่วยของข้าพเจ้าทำงานร่วมกันไม่ได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

13. ข้าพเจ้ารู้สึกท้อใจ เมื่อเพื่อนพยายาลในหน่วยต่อต้านการเปลี่ยนแปลงการทำงานหรือการนำสิ่งใหม่มาปฏิบัติ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

14. ข้าพเจ้าจะรู้สึกกลุ้มใจมากเมื่อเข้ากับผู้บังคับบัญชาไม่ได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า					
.....					
เสมอ	เกิดบ่อย	เกิดน้อย	ไม่เกิดเลย		

15. ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลมากถ้าเพื่อนพยาบาลที่ทำงานกับข้าพเจ้าขาดความสามารถในการทำงาน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

16. ข้าพเจ้าจะรู้สึกวิตกกังวลมากเมื่อผู้บังคับบัญชาคอยจ้องจับผิด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

17. เมื่อข้าพเจ้าจะต้องถูกประเมินผลการทำงาน ข้าพเจ้าจะรู้สึกลำบากใจมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

18. ข้าพเจ้าจะรู้สึกกังวลมากเสมอ เมื่อต้องทำงานที่ตัวเองไม่ถนัด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

19. เมื่อข้าพเจ้ามีงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ข้าพเจ้าจะรู้สึกหนักใจมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

20. ข้าพเจ้ารู้สึกเครียดมากเมื่อมีงานล้นมือ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด
 ในปัจจุบันเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับข้าพเจ้า

.....
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะทราบพฤติกรรมที่ท่านจะเลือกทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ตามที่ระบุในคำถาม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติของท่าน

จริงที่สุด จริง ก่อนข้าง ก่อนข้าง ไม่จริง ไม่จริง
 จริง ไม่จริง ที่สุด

1. ข้าพเจ้าอยากจะเรียนรู้ใน
งานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น จึงมักไป
ศึกษาค้นคว้าหรือสอบถามผู้รู้
2. ถึงแม้จะได้รับตำแหน่งที่ไม่สำคัญ
ในการทำงาน แต่ข้าพเจ้าก็พอใจ
ในการทำงาน
3. งานใดแม้จะยากแสนยากไม่มีใคร
อาสาทำ ข้าพเจ้าจะอาสาทำและตั้งใจ
ทำเต็มที่เสมอ
4. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน
อย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าจะทำด้วย
ความตั้งใจและเต็มที่
5. งานใดที่ข้าพเจ้ามีความพอใจแล้ว
ข้าพเจ้าจะมีความรู้สึกเหมือนว่าได้
ทำงานนั้นเสร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง

6. ในการทำงานแม้บางครั้งจะล้มเหลว แต่ข้าพเจ้าก็ไม่เคยย่อท้อกลับมาตั้งตัวทำใหม่ได้เสมอ
7. ข้าพเจ้าคิดว่าแม้คนไม่ฉลาดนัก แต่ถ้าได้ค้นคว้าอย่างสม่ำเสมอ และมีความเพียรพยายาม ก็จะสามารถทำงานได้ดีเท่าหรือดีกว่าคนฉลาด แต่ขาดความเพียรในการทำงาน
8. ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานให้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้งานที่ทำอยู่จะมีคนทว่าดีอยู่แล้ว
9. ข้าพเจ้าทำงานที่ผู้บริหารมอบให้ได้ไม่ดี เลยทำให้หมดความพยายาม
10. ข้าพเจ้าพยายามเรียนรู้งานให้เข้าใจแจ่มแจ้งด้วยตนเอง เพราะรู้ว่าความสำเร็จทั้งหลายย่อมขึ้นอยู่กับความพากเพียรของเราเอง

11. แม้ว่าจะมีเสียงรบกวนจากนอกห้องเรียนดังอยู่ตลอดเวลาในขณะที่สอน แต่ข้าพเจ้าก็พยายามสอนให้เด็กได้ยินและเข้าใจ
12. แม้กลัวว่างานจะเสร็จไม่ทัน ข้าพเจ้าก็ไม่เคยคิดท้อลง ๆ
13. ข้าพเจ้าตั้งใจมากเมื่อมีเพื่อนร่วมงานมาช่วยรับเองงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารไปทำแทน เนื่องจากข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีประโยชน์สำหรับตัวเอง
14. ข้าพเจ้าคิดว่า ช่างเครื่องยนต์สามารถแต่งและแก้เครื่องยนต์ได้ดี ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ ความถี่ถ้วนและแม่นยำ
15. เมื่อมีเรื่องโกรธหรือไม่เข้าใจกับเพื่อนร่วมงาน ข้าพเจ้าไม่อยากจะมาทำงาน
16. ข้าพเจ้าชอบพิจารณาการทำงานของตนเอง แม้จะเป็นงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ว่ามีผลงานอย่างไร ทำไม่จึงเป็นเช่นนั้น

17. เมื่อประสบความล้มเหลวใน
งานอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าจะคิด
หาวิธีใหม่ ๆ ที่จะทำงานให้
สำเร็จอย่างดีและรวดเร็ว
18. การทำงานทุกครั้งของข้าพเจ้า
ขาดการวางแผนล่วงหน้า
19. ก่อนลงมือทำงาน ข้าพเจ้า
จะพิจารณาเสมอว่าควรจะเริ่ม
ทำส่วนไหนก่อน ส่วนไหนหลัง
ใช้เวลามากน้อยเท่าไร
20. เมื่อพบอุปสรรคในการทำงาน
ข้าพเจ้ามักจะทำพอให้พ้นหน้า
ไม่นำมาไตร่ตรองแก้ไขให้ดี

ทัศนคติต่อวิชาชีพครู

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์ที่จะทราบถึงความรู้สึกที่มีต่อการทำงานในวิชาชีพครู เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านของมากที่สุด

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. นักเรียนที่ไม่สนใจต่อการ เรียนแก่สิ่งตามครูนอกเรื่อง ครูควรลงโทษทันที						
2. ครูเป็นอาชีพที่น่าชื่นชม						
3. อาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ดีที่สุด						
4. งานครูเป็นงานหนัก แต่ ก็น่าภูมิใจ						
5. งานครูไม่มีอะไรมากกว่า งานตำราและพูดตามตำรา						
6. ความรู้ในวิชาชีพครูช่วยให้ ครูสอนได้ดี						
7. ครูควรเข้าสอนตรงเวลา						
8. ครูเป็นอาชีพที่เข้าสังคม ต่าง ๆ ได้ง่าย						
9. อาชีพครูมีความสำคัญ ต่อประเทศชาติมาก						
10. งานอาชีพครูต้องเสียสละ อย่างมาก						

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. อาชีพครูมีความก้าวหน้า						
12. ครูจะพัฒนาความรู้ความ สามารถของลูกศิษย์ได้มาก.....						
13. ครูได้รับสวัสดิการดีแล้ว เมื่อเทียบกับข้าราชการ กลุ่มอื่น ๆ						
14. ถ้ามีความรู้ความสามารถมาก กว่านี้ข้าพเจ้าจะไม่ใช่ครู						
15. ข้าพเจ้าแนะนำให้บุตรหลาน เลือกอาชีพครู						
16. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นที่จะ ทำงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น						
17. ข้าพเจ้ารู้สึกท้อถอยที่จะ ทำหน้าที่ครู						
18. อาชีพครูเป็นอาชีพที่น่าจะได้ รับความนิยมจากชนรุ่นหลัง.....						
19. งานครูต้องทำตามคำสั่งผู้บังคับ บัญชาจนทำให้ครูขาดอิสระภาพ ในการทำงาน						
20. ข้าพเจ้าเลือกอาชีพได้อย่าง เหมาะสม						

แบบสอบถามที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจเหตุการณ์ในชีวิตการทำงานของข้าราชการครู ขอให้ท่านอ่านข้อความและพิจารณาอย่างละเอียด เมื่ออ่านคำถามแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ

จริงที่สุด จริง ค่อนข้าง ค่อนข้าง ไม่จริง ไม่จริง
 จริง ไม่จริง ที่สุด

1. ข้าพเจ้าไม่ทราบผลที่ข้าพเจ้าจะได้รับจากการที่ข้าพเจ้าช่วยรักษาผลประโยชน์ของหน่วยงาน หรือทำชื่อเสียงให้หน่วยงาน
2. ข้าพเจ้ามีความตั้งใจและพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถ แต่ข้าพเจ้าไม่อาจบอกได้ว่าวิถีชีวิตราชการของข้าพเจ้าจะเป็นอย่างไร
3. ในที่ทำงานของข้าพเจ้า คนที่ได้เงินเดือนขึ้น 2 ขั้นนั้น เพื่อนร่วมงานมักมองไม่เห็นว่าได้ทำ ความดีความชอบให้ราชการในแง่ใด
4. ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยเมื่อข้าพเจ้าส่งผลงานที่ข้าพเจ้าใช้ความพยายามอย่างมากในการจัดทำแก๊วบังคับบัญชา

5. ขณะนี้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำงาน
ราชการให้ผลไม่คุ้มค่า
6. ครูที่มาจากครอบครัวที่มีชาติ
ตระกูล มักได้รับการพิจารณาเลื่อน
ขั้นดำรงตำแหน่งสำคัญเสมอ ๆ
7. การเล่นพวกเล่นพ้องและระบบ
อุปถัมภ์ยังมีอยู่มากในวงราชการ
ที่ข้าพเจ้าเกี่ยวข้อง
8. มีครูบางคนในที่ทำงานของข้าพเจ้า
มาสายเป็นประจำ ลาป่วย ลากิจ
บ่อยครั้งมาก แต่ก็ได้รับการ
พิจารณาเลื่อนเงินเดือน 2 ขั้น
9. ในหลายกรณี ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก
ความชอบเป็นพิเศษในหน่วยงาน
ของข้าพเจ้านั้น ไม่ใช่คนที่ข้าพเจ้า
เห็นว่าเป็นคนที่ทำงานดี
10. บางครั้งข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไม
จึงถูกตำหนิจากผู้บังคับบัญชา
อย่างรุนแรง
11. มีบ่อยครั้งที่ข้อเสนอแนะของ
คน ๆ หนึ่งมักเป็นที่ยอมรับของ
ผู้บังคับบัญชา ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้า
มองไม่เห็นความเหมาะสม

13. ข้าพเจ้ามีความตั้งใจและ
เอาใจใส่ต่อการทำงานเป็นอย่างดี
เพราะข้าพเจ้าแน่ใจว่าจะได้รับ
การพิจารณาความดีความชอบ
เพราะสาเหตุนี้

15. ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่ชอบข้าพเจ้า
ก็เป็นสิ่งที่ยากมากที่จะทำให้
กลับมาชอบข้าพเจ้าได้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจความคิดของท่านเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการทำงาน ขอให้ท่านพิจารณาข้อความเหล่านี้ว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงใด แล้วเลือกโดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องเพียงช่องเดียว คำถามมี 20 ข้อ

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้าง	ค่อนข้าง	ไม่จริง	ไม่จริง
		จริง	ไม่จริง		ที่สุด

1. ข้าพเจ้าไม่ชอบการทำงาน
.....
2. เพื่อน ๆ พุดกันว่าข้าพเจ้า
เป็นคนขยัน
.....
3. เพื่อน ๆ ชมว่าข้าพเจ้าเป็น
คนทำงานหนัก
.....
4. ข้าพเจ้าคิดว่าการเตรียมตัว
อย่างเต็มที่เพื่อที่จะทำงาน
สำคัญ ๆ นั้นเป็นสิ่งจำเป็น
.....
5. เมื่อทำงานใด ๆ ข้าพเจ้าจะทุ่มเท
ความพยายามให้กับงานนั้น
.....
6. เมื่อยังเรียนหนังสืออยู่นั้น
ข้าพเจ้าให้ความสนใจกับ
การเรียนอยู่เสมอ
.....
7. ข้าพเจ้ามักจะทำงาน
มากกว่าที่ได้ตั้งใจเอาไว้
.....

8. เมื่อข้าพเจ้าไม่ประสบความสำเร็จ
ในการทำงานใด ข้าพเจ้าก็จะ
พยายามทำงานนั้นอีก จนกว่า
จะสำเร็จ
9. เมื่อข้าพเจ้ายังเรียนหนังสืออยู่
นั้น ข้าพเจ้าคิดว่าความพยายาม
เป็นสิ่งสำคัญ
10. เมื่อข้าพเจ้ายังเรียนหนังสืออยู่
นั้น ข้าพเจ้าไม่ทำการบ้านส่งครู
11. ในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังทำงาน
อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่นั้น ถ้า
ข้าพเจ้าถูกเรียกให้หันความ
สนใจไปหาสิ่งอื่นชั่วขณะหนึ่งแล้ว
หลังจากนั้นข้าพเจ้าจะกลับไป
ทำงานที่ค้างอยู่ในทันที
12. ข้าพเจ้าชอบทำงานที่ต้องใช้
ความรับผิดชอบสูง
13. ข้าพเจ้าอยากมีชีวิตอยู่อย่าง
สบาย ๆ โดยไม่ต้องทำงาน
ใด ๆ เลย
14. เมื่อข้าพเจ้ายังเรียนหนังสืออยู่
นั้น ข้าพเจ้าคิดว่าการเป็นที่ยอม
รับในสังคมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ที่สุด

20. เมื่อเริ่มต้นทำสิ่งใด ข้าพเจ้า
จะพยายามทำงานจนกระทั่งสำเร็จ

การรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์ที่จะทราบถึงการได้รับการสนับสนุนในการทำงานของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการรับรู้ของท่าน

	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้าง	ค่อนข้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
			จริง	ไม่จริง		
1. ผู้บังคับบัญชาพูดคุยและแลกเปลี่ยน
ข่าวสารความคิดเห็นกับข้าพเจ้า
 2. ถ้าข้าพเจ้าริเริ่มทำการสิ่งใดก็ตาม
ที่เป็นเรื่องถูกต้องตามหน้าที่ครู
ผู้บังคับบัญชาก็ให้การสนับสนุน
หรือให้กำลังใจ
 3. ผู้บริหารโรงเรียนจัดแบ่งงานให้
ข้าพเจ้ารับผิดชอบได้เหมาะสม
กับความสามารถ
 4. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับข้าพเจ้า
และมาพูดคุยปรึกษาในเรื่องงาน
 5. ผู้บริหารมีความเข้าใจและมีความ
สามารถจัดสรรครูให้ทำงานร่วมกัน
ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งกัน
 6. เพื่อนร่วมงานเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อ
ข้าพเจ้าต้องการระบายความไม่ใจ

7. เพื่อนร่วมงานเป็นผู้ช่วยให้ข้าพเจ้า
พ้นจากภาวะวิกฤติอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถของเขา
8. เพื่อนร่วมงานจะให้ความช่วยเหลือ
แก่ข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าต้องการความ
ช่วยเหลือในแง่ตักเตือนต่าง ๆ
9. เพื่อนร่วมงานปลอบโยนข้าพเจ้า
เมื่อข้าพเจ้ามีความกลัดกลุ้มใจ
10. ข้าพเจ้าริเริ่มทำการสิ่งใดก็ตาม
เป็นเรื่องถูกต้อง เพื่อนร่วมงานจะ
ให้การสนับสนุนหรือให้กำลังใจ
11. สภาพอาคารสถานที่ไม่ชำรุดจน
ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงาน
หรือการเรียนการสอน
12. การบริหารงานในรูปคณะ
กรรมการกลุ่ม ทำให้ระบบการ
เรียนการสอนดีกว่าเดิม
13. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่
ผลงานของโรงเรียน
14. การจัดศูนย์วิชาการกลุ่มมี
ประโยชน์ต่อการทำงานมาก
15. ระเบียบการโยกย้ายและจัดสรร
บุคลากรมีความเหมาะสม

16. ในการเรียนการสอนทางโรงเรียน
อำนวยความสะดวกในการใช้
อุปกรณ์หรือสื่อการสอน

17. ทางโรงเรียนมีห้องสมุดหรือ
เอกสารเพื่อให้ครูได้ค้นคว้า
ศึกษาเพิ่มเติมในการสอน

18. ห้องพักรู้จัดได้สะอาด
เรียบร้อย

19. โรงเรียนมีการจัดสวัสดิการ
ช่วยเหลือ

20. การเดินทางมาทำงานของ
ข้าพเจ้ามีความสะดวกสบาย

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะทราบพฤติกรรมการทำงานของคุณ จากการประเมินของ
ท่าน ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อครูที่ท่านกำลัง
ประเมินพฤติกรรม

ผู้ประเมิน ผู้ถูกประเมิน

จริงที่สุด จริง ค่อนข้าง ค่อนข้าง ไม่จริง ไม่จริง
 จริง ไม่จริง ที่สุด

1. บอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน
2. สอนให้นักเรียนแก้ปัญหาและฝึกฝนให้คิดได้ด้วยตนเอง
3. ยกตัวอย่างประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
4. มีการเตรียมการสอน
5. ตอบหรืออธิบายข้อสงสัยของนักเรียนได้ชัดเจน
6. ตรงต่อเวลาในการสอน
7. มีความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน
8. ค้นคว้าและปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอน

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์ทราบพฤติกรรมการทำงานของครู จากการประเมินของ
ท่าน ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อครูที่ท่านกำลัง
ประเมินพฤติกรรม

จริงที่สุด จริง ค่อนข้าง ค่อนข้าง ไม่จริง ไม่จริง
 จริง ไม่จริง ที่สุด

1. บอกรูปร่างหน้าตาของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน
2. สอนให้นักเรียนแก้ปัญหาและฝึกฝนให้คิดได้ด้วยตนเอง
3. ยกตัวอย่างประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
4. มีการเตรียมการสอน
5. ตอบหรืออธิบายข้อสงสัยของนักเรียนได้ชัดเจน
6. ตรงต่อเวลาในการสอน
7. มีความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน
8. ค้นคว้าและปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอน

21. จัดเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระเบียบ
22. มีน้ำใจปฏิบัติงานเพื่อผู้เกี่ยวข้อง
23. ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน
24. ผู้ปกครองนักเรียนจะมาขอคำแนะนำหรือปรึกษาหารือเรื่องราวต่าง ๆ
25. เปิดโอกาสให้นักเรียนปรึกษาได้
26. สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี
27. มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
28. ร่วมจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาและบันเทิง
29. ส่งเสริมระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายของโรงเรียน
30. จัดนิทรรศการผลงานของนักเรียนตามโอกาสอันควร